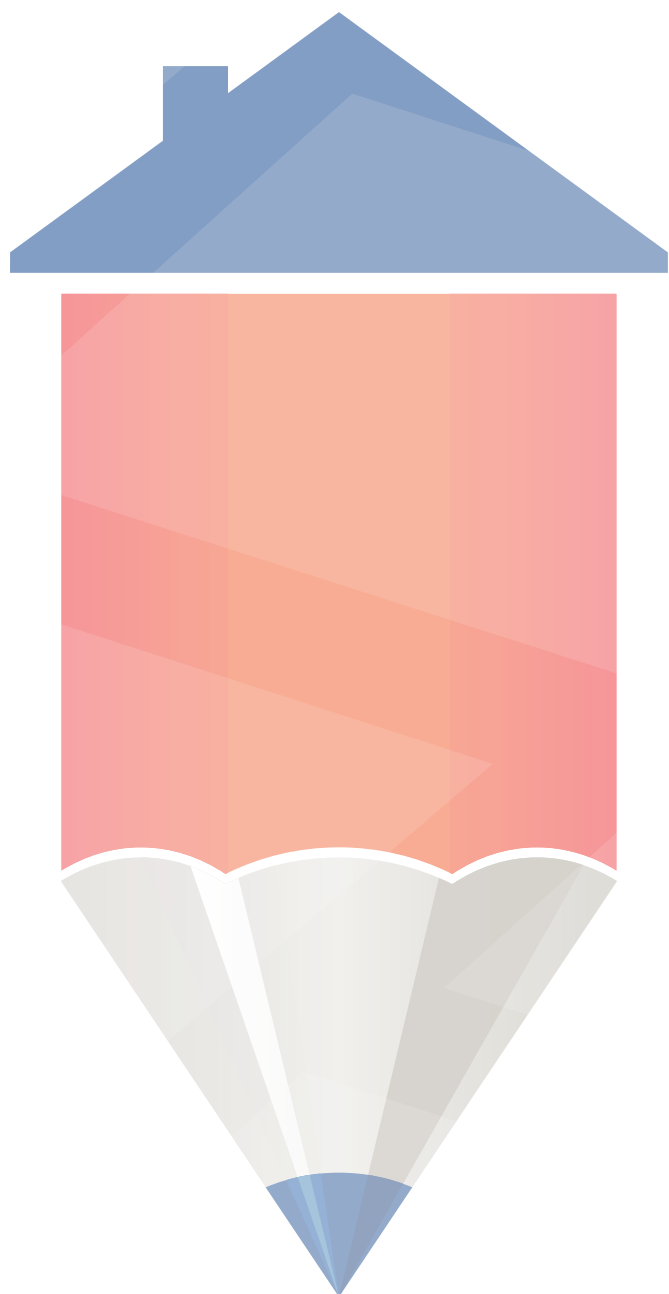

2 2013

FORUM

FORUM ZA ETNIČKE ODNOS | FORUM FOR ETHNIC RELATIONS

Policy Paper

**SEVER KOSOVA
I LOKALNI IZBORI**
Istraživanje

ISTRAŽIVANJE STAVOVA GRAĐANA U KOSOVSKOJ MITROVICI, LEPOSAVIĆU, ZVEČANU I ZUBINOM POTOKU

Beograd, oktobar 2013. godine

FORUM ZA ETNIČKE ODNOS
FORUM FOR ETHNIC RELATIONS

Kraljice Natalije 45/VII
11000 Beograd, Srbija
+381 11 36 20 804
forumbgd@gmail.com • www.fer.org.rs

www.crzmitrovica.com

**Istraživanje i objavljivanje ove publikacije podržala je kancelarija
Specijalnog predstavnika Evropske unije na Kosovu.**

Stavovi izneti u ovom izveštaju ne moraju predstavljati i stavove ove institucije.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

323.1

FORUM / glavni urednik Nenad Đurđević. -
Year 1, issue 1 (2002)-year 2, issue 4 (2003)
; 2013, br. 1- . - Beograd : Forum za
etničke odnose, 2002-2003; 2013- (Beograd : Dosije
studio). - 30 cm

Naslov br. 2 (2013) Sever Kosova i lokalni
izbori. - Povremeno izlazi i na engl. jeziku
ISSN 1451-6357 = Forum - Forum for Ethnic
Relations
COBISS.SR-ID 25690639

FORUM

Godina 3, broj 2.

Izdavač

Forum za etničke odnose, Beograd

Glavni urednik

Nenad Đurđević

Lektura

Štrikla

Prelom

Atelje, Beograd

Štampa

Dosije studio d.o.o, Beograd

Tiraž

300 primeraka

Izlazi periodično

UVODNIK

Forum za etničke odnose iz Beograda i Centar za razvoj zajednica iz Kosovske Mitrovice organizovali su i sprovedeli istraživanje stavova građana koji žive u četiri opštine na severnom Kosovu – Leposavić, Zubin Potok, Zvečan i Kosovska Mitrovica. Istraživanje je sprovedeno u tokom septembra 2013. godine i cilj mu je bio bolje upoznavanje sa stavovima građana o društveno političkom ambijentu koji je nastao nakon usvajanja briselskog sporazuma. Takođe, rezultati istraživanja, odnosno saznanja koja smo ovim putem dobili poslužili su nam pri koncipiranju kampanje za motivaciju Srba da u što većem broju učestvuju na lokalnim izborima, koji će biti održani 03. novembra 2013. godine na Kosovu.

Motiv za sprovedenje istraživanja bio je bolje upoznavanje sa stavovima Srba koji žive na severu Kosova, a koji se pre svega odnose na potpisivanje i sprovedenje briselskog sporazuma, poznavanje odredbi samog sporazuma, kao i odnos prema lokalnim izborima. Dodatni motiv je bila želja da se što bolje informiše javnost na Kosovu, u Srbiji, u međunarodnim krugovima, kao i upoznavanje političkih partija i građanskih lista koji će učestvovati na izborima, sa stavovima građana na severu Kosova.

Možda najvažnija odredba briselskog sporazuma je tačka 11 koja predviđa organizovanje lokalnih izbora u skladu sa kosovskim zakonima na čitavom Kosovu uključujući četiri opštine na severu. Uspešno sprovedenja izbora predstavlja test kojim će se meriti kredibilitet Vlade Republike Srbije da ispuni prihvaćene obaveze i time dokaže da je ozbiljan partner u implementaciji Sporazuma. Istovremeno, jedna od najvažnijih tačaka programa Vlade – približavanje Srbije Evropskoj uniji i otvaranje pristupnih pregovora – neće biti ispunjena ukoliko ne dođe do potpunog sprovedenja Sporazuma, odnosno ukoliko izborni proces, koji podrazumeva sprovedenje kampanje, dovoljan odziv birača i samo glasanje ne protekne pravilno.

Još jedna važna odredba sporazuma koja može da utiče na učešće Srba na izborima je stvaranje Asocijacije opština u kojima Srbi čine većinsko stanovništvo. Po sporazumu Asocijacija će imati pun nadzor nad oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanizma i regionalnog razvoja. Pored ovih odredbi Sporazum predviđa uspostavljanje jedinstvenih policijskih snaga, sa regionalnim komandantom za sever, kao i integrisanog sudskog sistema.

Zbog činjenice da su se pregovori u Briselu odvijali daleko od očiju javnosti i na Kosovu i u Srbiji, rezultati istraživanja pokazuju da su njegove odredbe nepoznanica celokupnoj javnosti u Srbiji i Srbima na Kosovu. Pregovori su vođeni u veoma uskom krugu oko pregovaračkog tima iz koga su uglavnom bili isključeni predstavnici Srba sa severa Kosova. Posledica ovakvog pristupa pregovorima i donošenju odluka van vidokruga javnosti je da preko sedamdeset procenata Srba sa severa Kosova nije pročitao

Briselski sporazum, a isti broj smatra da će se njihov položaj pogoršati ili značajno pogoršati ukoliko dođe do njegovog sprovedenja. Najveća bojazan koju Srbi na severu Kosova imaju je mogućnost očuvanja postojećih institucija, nejasno finansiranje i strah od gubitka posla u javnom sektoru, kao neizvesnost povodom funkcionisanja obrazovnog sistema i socijalnih davanja.

Ono što je takođe karakteristično za stavove Srba na severu Kosova je osećaj nesigurnosti i straha za budućnost, podeljenost zajednice po osnovu političke pripadnosti, materijalnog statusa, odnosno da li su zaposleni u javnom ili privatnom sektoru, kao i podela na Srbe i Albance – koja nije dominantna u istraživanju što se može tumačiti nepostojanjem nikakvog kontakta odnosno praktičnom izlovanosti severa od ostatka Kosova.

Kako se u takvoj situaciji postaviti i na koji način motivisati birače da učestvuju na izborima?

Uprkos činjenici da predstojeće izbore, kao i svakodnevicu srpske zajednice, karakteriše atmosfera neizvesnosti i nesigurnosti, pre svega o onome šta izbori donose Srbima na (severu) Kosovu, važno je suočiti se sa posledicama eventualnog neizlaska na izbore. Izbori se sprovode uz saglasnost i podršku najvažnijih aktera koji imaju politički i institucionalni uticaj na budući položaj srpske zajednice na Kosovu, a to su Vlada Srbije i Kosova, međunarodne zajednice, odnosno Evropska unija. Podrška koju ovi akteri pružaju izbornom procesu, kao i veliki broj srpskih izbornih lista i partija koje su prijavile učešće na izborima, garantuje priznanje izbornih rezultata (ukoliko ne bude ozbiljnih kršenja izborne procedure) što kandidatima na izbornim listama, a budućim odbornicima obećava legitimitet.

Svakako će biti veoma bitno ko će predstavljati srpske birače u opštinama u kojima žive i na koji način će njihovi predstavnici uspeti da lokalne potrebe koje svaka opština ima pretoče u javne politike i projekte za unapređenje kvaliteta života. Iako je nepoznanica na koji način će biti organizovana Asocijacija opština, kako će se birati njeni organi i kakav će biti odnos Asocijacije sa kosovskim vlastima sa jedne strane, a kakav sa Vladom i opštinama u Srbiji sa druge, presudan će biti izbor kandidata koji će imati znanje, integritet i pregovaračke sposobnosti da zastupaju srpsku zajednicu jednako u Prištini i u Beogradu. Podrška koju Vlada Srbije bezrezervno pruža samo jednoj izornoj listi „Srpska“, zanemarujući ostale političke partije i građanske liste, predstavlja dodatno opterećenje za birače i uzrokuje stvaranje nemira među ionako podeljenim kosovskim Srbima.

Srbi koji žive na centralnom Kosovu imaju višegodišnje iskustvo učešća u političkom životu Kosova koje može biti iskorišćeno pri pravljenju strategije delovanja i politike budućće Asocijacije opština. Svrstavanjem uz jednu listu na lokalnim izborima Vlada Republike Srbije otežava ovu mogućnost, što

može da oslabi pozicije srpskih predstavnika. Očekivanja Srba sa Kosova od Srbije su da, pored institucionalne i finansijske podrške, osnaži njihove predstavnike - organizacije i institucije - kako bi se na najbolji mogući način ostvarivali svoja prava i zalagali se za interese onih koje predstavljaju.

Na kraju, ovi izbori će biti test za sve lidere i predstavnike kosovskih Srba, kao i za Vladu Republike Srbije da u datim okolnostima utiču na birače da izborom najboljih kandidata pomognu stvaranje što povoljnijih uslova za život srpske zajednice na Kosovu te da podstaknu nastajanje političkog prostora za (samo)organizovanje Srba u novim uslovima koje donosi briselski sporazum. Iskustva koje pojedine nacionalne zajednice u Evropi imaju u izgradnji i očuvanju autonomije mogu biti iskorišćena za povezivanje i prenošenje iskustava koja će voditi osnaživanju srpske zajednice.

Ubrzo nakon lokalnih izbora uslediće 2014. godine parlamentarni izbori na Kosovu koje srpska zajednica

mora dočekati bolje organizovana, sa manje straha i neizvesnosti šta im donosi sutra, i sa jasnim odgovorima na pitanja koja se tiču njihove budućnosti. Da bi smo došli do tog cilja potrebno je uspostaviti stalni i otvoreni dijalog između Srba, odnosno njihovih predstavnika sa čitave teritorije Kosova, kako bi došlo do međusobnog upoznavanja sa problemima i različitim realnostima u kojima žive, objedinjavanja problema sa kojima se suočavaju, formulisanja politika koje je potrebno sprovesti i identifikovanja organizacija koje su u stanju da sprovedu dogovoreno.

Na taj način će Srbi sa Kosova postati aktivni i relevantni politički činioci.

Beograd, 25. oktobar 2013. godine

Nenad Đurđević,
koordinitor, Forum za etničke odnose

SADRŽAJ

UVODNIK	1
<i>Nenad Đurđević, koordinitor, Forum za etničke odnose</i>	
ISTRAŽIVANJE STAVOVA GRAĐANA U KOSOVSKOJ MITROVICI, LEPOSAVIĆU, ZVEČANU I ZUBINOM POTOKU.....	3
<i>Zoran Gavrilović, Biro za društvena istraživanja</i>	
IZVEŠTAJ SA FOKUS GRUPA.....	18
<i>Snežana Đapić, Biro za društvena istraživanja</i>	
DESKRIPTIVNA STATISTIKA.....	24

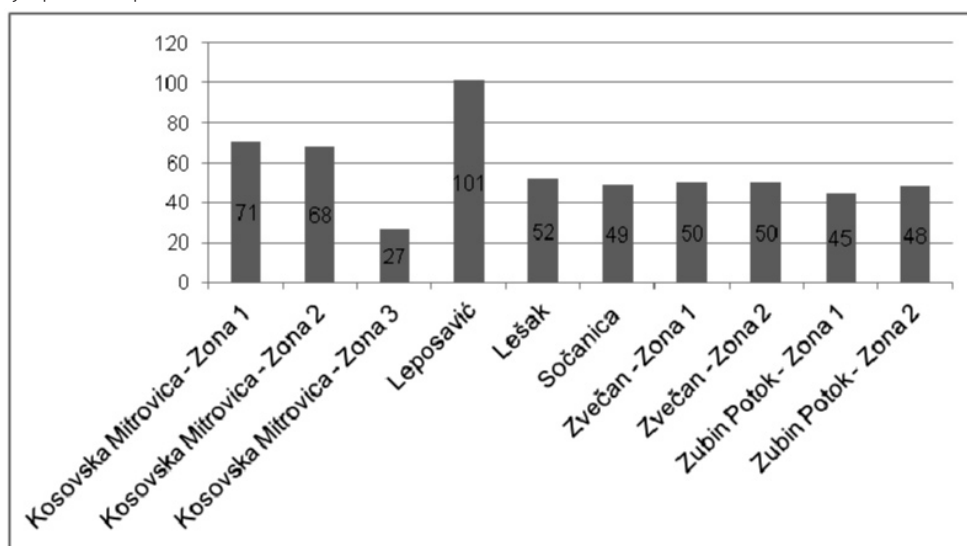
ISTRAŽIVANJE STAVOVA GRAĐANA U KOSOVSKOJ MITROVICI, LEPOSAVIĆU, ZVEČANU I ZUBINOM POTOKU

Uvod

Istraživanje čiji je cilj analiza društvenog i političkog ambijentaspovedeno je u opštinama Kosovska Mitrovica, Leposavić, Zvečan i Zubin Potok od 24. do 27. septembar 2013. godine. U prvoj fokus grupi učesnici su bili predstavnici političkih partija koje će učestvovati na predstojećim lokalnim izborima, a u drugoj predstavnici nevladinih organizacija, medija i građani. Prosečan broj učesnika fokus grupa jeste 10, s podjednakim brojem žena i muškaraca. Izuzetak je opština Leposavić, u kojoj su preovladali učesnici muškog pola.

Istovremeno, realizovana je terenska anketa od 20. do 30. septembra, u kojoj je učestvovalo 560 ispitanika. Budući da ne postoje zvanični relavantni statistički podaci, opredelili smo se za uzorak koji ima prigodan karakter u smislu procene ukupne populacije, teme istraživanja i dostupnosti ispitanika. Naime, u prvoj etapi smo, proporcionalno veličini opštine na nivou severnog dela Kosova, odredili raspodelu u odnosu na 600 planiranih ispitanika. U drugom koraku smo u dogovoru s lokalnim partnerom na nivou opštine definisali socioekonomske zone i shodno proceni njihove veličine odredili broj ispitanika prema zoni, a u trećem koraku, na terenu, ispitanici su prema Kišovoj matrici birali jednog ispitanika na nivou domaćinstva.

Grafikon 1. Broj ispitanika po zonama

Tako kreiran uzorak ima sledeće karakteristike: polovina ispitanika, tačnije 54,8%, jeste muškog pola, a 45,2% jeste ženskog pola; starosna struktura uzorka govori nam da približno polovina ispitanika (48,9%) pripada starosnoj grupi od 36 do 65 godina, 31,4% od 26 do 35; najmađoj

grupi do 25 godina pripada 16,5%, dok svega 3,1% pripada grupi preko 65 godina.

Približno polovina ispitanika ima srednje obrazovanje, dok je 24,9% ispitanika fakultetski obrazovano. U 80,1% slučajeva učesnik istraživanja rođen je na teritoriji Kosova, 11,2% su interno raseljena lica, 6,7% migranti, a 2% izbeglice. Sedam od deset ispitanika nema nekretnine van Kosova, dok 17,4% ima, a ostalih 12,4% ne želi da odgovori.

Društveni ambijent

Predstavljajući analizu rezultata u delu koji treba da nam da društvenu sliku severa Kosova, krenućemo od prioriteta ka rešenjima, onako kako ih vide učesnici istraživanja. Kada se sumarno pogledaju nalazi iz razgovara u fokus grupama i terenske ankete, nameće se zaključak da se suočavamo s činjenicom da većina žitelja ovog dela Kosova ima problem zadovoljavanja egzistencijalnih potreba već duževreme. To se pre svega odnosi na problem (ne)sigurnosti.

Naime, nesigurnost je prožimajući problem koji ima nekoliko pojava formi. U prvom redu, očituje se kao strah za fizičku bezbednost u zajednici koja je **etnički podeljena** na Srbe i Albance, iako je njihveoma malo u ovom

delu Kosova, **politički podeljena** prema partijskim preferencijama, **statusnopoljena** na one koji nemaju i one koji imaju posao, posebno u državnom sektoru, podeljena na patriote i izdajnike, koji rade za strance i Albance, na one koji su za Briselski sporazum i one koji su protiv njega,

na one koji su za izlazak na lokalne izbore, koje doživljavaju kao jedan od bitnih koraka u implementaciji Briselskog sporazuma, i koji su protiv izlaska na izbore, kao i na one koji žive u Kosovskoj Mitrovici kao centru severnog dela Kosova i one koji žive u ostale tri opštine.

Pored navedenih podela, izvor straha su i sve izraženiji kriminal i korupcija kao „logični” fenomeni koji su posledica institucionalnog i zakonskog vakuuma. Ovaj vakuum povezan je sa sledećim izvorom nesigurnosti, a to je nerešen status (severa) Kosova, jer i samim ispitanicima nije jasno koji pravni sistem reguliše njihova prava i obaveze. I možda sve gorenavedeno i ne bi imalo toliki uticaj na (re)produkciju nesigurnost da nije ekonomske nesigurnosti građana severnog dela Kosova. Neizvesnost zbog mogućeg gubitka posla pri promenama koje predviđa Briselski sporazum, stvara posebnu vrstu straha kod onih koji su do sada bili zaštićeni od mogućnosti da izgube sigurnu platu, naknadu i penziju, što u okruženju visoke nezaposlenosti i nepostojanja investicija ipak predstavlja simbol izvesnosti i spokoja. Iako će o tome kasnije biti reči, ovde je važno istaći da je na izazivanje straha u velikoj meri uticalo površno izveštavanje o briselskim pregovorima, koje je stvorilo strepnju šta će se desiti posle 3. novembra.

Pored egzistencijalnog problema, za učesnike fokus grupa dugogodišnje probleme koje ne mogu da reše predstavljaju i visoka stopa nezaposlenosti, korupcija i nepotizam koji su postali svakodnevica, nepostojanje proizvodnje i investicija, neprikladna infrastruktura, kao i veliki uticaj politike na svakodnevni život, odnosno karakter političke elite koja predstavlja interese ljudi sa severa Kosova, a koju učesnici istraživanja vide kao nedovoljno zainteresovanu za lokalnu problematiku i okrenutuvođenju visoke (državne) politike. Ovako viđena politička elita često je ogrezla u korupciji, razjedinjena i zavisna od „politike Beograda”, spremna da u drugi plan stavi interese građana kojih na ovaj ili onaj način biraju, a čije interese treba da zastupaju i koje treba da pitaju prilikom donošenja odluka koje su za te iste građane od životnog značaja. U vezi s tim, netransparentno je trošenje budžetskih ili donatorskih sredstava koja su ulagana ili su bila u funkciji pružanja različitih vrsta pomoći.

U prilog nalazima iz fokus grupa govore i rezultati terenske ankete, u kojoj su ispitanici naveli sledeće dugogodišnje probleme: nezaposlenost, težak materijalan položaj, osećaj nesigurnosti i neizvesnosti, nerešeno stambeno pitanje, loše zdravstveno stanje i loša infrastruktura (Tabela 1).

Tabela 1. Dugogodišnji problem koji ispitanici ne mogu da reše¹

Problem	%
Zaposlenje	29,3
Težak materijalni položaj	16,2
Osećaj sigurnosti	8,4
Stambeno pitanje	8,4
Nemam problem	6,6
Zdravlje	5,5
Loša infrastruktura	5,5
Lični problemi	4,9
Obrazovanje	4,0
Konstantna neizvesnost	1,8
Loš društveni i kulturni život	1,5
Politička situacija na KiM	1,1
Korupcija i kriminal	0,9
Nemogućnost usavršavanja	0,9
Nemogućnost da odem sa KiM	0,7
Sloboda kretanja	0,7
Elementarna prava	0,5
Legalizacija objekta	0,5
Nedostatak pomoći poljoprivrednicima	0,5
Pritisak vlasti iz Prištine	0,5
Ostati uz Srbiju	0,5
Nemogućnost počinjanja sopstvenog posla	0,5
Loš položaj mladih	0,4
Ukupno	100,0

Ako posmatramo po opštinama u kojima smo radili istraživanje i ako probleme iz Tabele 1 stavimo u kategorije (Tabela 2), možemo zaključiti da egzistencijalno-ekonomski problemi dominiraju u sve četiri opštine. Na trećem mestu su lični problemi, izuzev Zvečana, gde je na trećem mestu infrastruktura. Najveći broj ispitanika bez problema nastanjen je u Kosovskoj Mitrovici (11,6%) i Zubinom Potoku (9,8%).

Tabela 2. Problemi građana u zavisnosti od opštine

	Kosovska Mitrovica	Leposavić	Zvečan	Zubin Potok
Egzistencijalni	35,5%	50,0%	45,0%	26,1%
Infrastruktura	9,7%	2,0%	10,0%	1,1%
Lični	12,3%	10,9%	2,0%	16,3%
Društveni	3,2%	0,5%	5,0%	1,1%
Politički	1,9%		6,0%	3,3%
Pravni	2,6%	1,0%	4,0%	1,1%
Ekonomski	23,2%	34,2%	24,0%	41,3%
Nemam problem	11,6%	1,5%	4,0%	9,8%

Posmatrano prema starosti ispitanika (Tabela 3), jasno se vidi da su ekonomski problemi u većoj meri zastupljeni kod mlađih, a egzistencijalni problemi kod starijih.

¹ Pitanje u upitniku bilo je otvoreno, a to znači da su ispitanici sami nabrajali najviše tri svoja problema koja u dužem periodu nisu mogli da reše.

Tabela 3. Problemi građana u zavisnosti od starosti

	Do 25 godina	Od 26 do 35 godina	Od 36 do 65 godina	Preko 65 godina
Egzistencijalni	33,3%	32,0%	47,4%	52,9%
Infrastruktura	0	4,1%	8,3%	5,9%
Lični	17,9%	9,5%	9,4%	11,8%
Društveni	1,2%	3,6%	1,9%	0
Politički	1,2%	4,1%	1,5%	0
Pravni	3,6%	1,2%	1,9%	5,9%
Ekonomski	35,7%	39,6%	24,1%	23,5%
Nemam problem	7,1%	5,9%	5,6%	0

Istraživanjem smo konstatovali da egzistencijalni i ekonomski problemi dominiraju kod onih zanimanja/radnih statusa koji su na nižem položaju društvene lestvice, a da je ostalih problema više kod onih zanimanja/radnih statusa koji su na višem položaju. Tako, u grupi onih koji nemaju probleme ima najviše predstavnika iz sektora bezbednosti, slobodnih profesija i preduzetnika.

Tabela 4. Problemi građana u zavisnosti od zanimanja/radnog statusa

	Egzistencijalni	Infrastruktura	Lični	Društveni	Politički	Pravni	Ekonomski	Nemam problem
Radnik	53,6%	3,1%	6,2%	2,1%	3,1%	2,1%	22,7%	7,2%
Tehničar	58,3%	8,3%	2,8%		5,6%		16,7%	8,3%
Službeniku administraciji	37,8%	10,8%	16,2%				24,3%	10,8%
Osoblje zaštite	40,0%					20,0%	20,0%	20,0%
Rukovodilac (menadžer) nižeg ranga	58,8%	5,9%		5,9%			23,5%	5,9%
Rukovodilac (menadžer) višeg ranga	38,5%	15,4%	23,1%	7,7%		7,7%	7,7%	
Rukovodilac (menadžer) srednjeg ranga, specijalista	50,0%		25,0%			25,0%		
Stručnjak	34,3%	17,1%	11,4%	5,7%	5,7%		20,0%	5,7%
Poljoprivrednik	41,7%	8,3%	8,3%			8,3%	33,3%	
Slobodna profesija	21,4%	21,4%	21,4%	7,1%			7,1%	21,4%
Privatni preduzetnik	28,6%	2,9%	17,1%	2,9%	5,7%	2,9%	22,9%	17,1%
Samozaposlen, radi samostalno (zanatlije)	42,9%		14,3%		14,3%		14,3%	14,3%
Nezaposlen	34,3%	0,7%	9,7%	1,5%	0,7%	1,5%	48,5%	3,0%
Domaćica/domaćin	33,3%	3,3%	10,0%	6,7%			46,7%	
Penzioner	61,5%	7,7%	15,4%			3,8%	11,5%	
Snalazim se	28,3%	4,3%	13,0%		2,2%	2,2%	45,7%	4,3%

Pored problema, indikativan je i nalaz o (ne)zadovoljstvu funkcionisanjem institucija. Naime, učesnici anketnog istraživanja pokazali su natprosečno zadovoljstvo radom vrtića (3,8)², škola (3,5), pošte (3,5), zdravstvenih ustanova (2,9) i elektrodistribucije (2,8). Opštinska administracija je, sa ocenom 2,5, na sredini, a ispod srednje ocene su policija i sudstvo sa 1,8, odnosno tužilaštvo sa 1,7, tj. oni organi koji su garant bezbednosti i vladavine prava.

Iako je reč o percepciji, tj subjektivnosti, posmatrano po opštinama u kojima je rađeno istraživanje, u proseku gledano ispitanici iz Zubinog Potoka najviše su zadovoljni radom svojih institucija (41,3%), a najmanje su to ispitanici iz Kosovske Mitovice (27,6). Vidi se da su školama najviše, natpolovično, zadovoljni ispitanici u Kosovskoj Mitrovici, Zvečanu i Zubinom Potoku, u kojem su više od ostalih zadovoljni i radom zdravstvenih institucija. Izuzev pošte, u svim ostalim primerima ispitanici iz Zubinog Potoka najzadovoljniji su radom svojih institucija (Tabela 5).

Tabela 5. Procenat ispitanika koji su sa 4 i 5 ocenili zadovoljstvo radom institucija

	Kosovska Mitrovica	Leposavić	Zvečan	Zubin Potok
Škola	52,2%	49,7%	58,7%	59,3%
Zdravstvene institucije	30,1%	31,5%	36,4%	40,2%
Vrtić	58,7%	60,9%	79,5%	81,5%
Pošta	54,0%	48,2%	62,6%	42,4%
Elektrodistribucija	18,5%	30,5%	30,9%	38,5%
Policija	5,1%	1,5%	3,1%	20,0%
Sudovi	3,8%	1,1%	8,5%	23,0%
Tužilaštvo	6,0%		5,6%	25,3%
Opštinska administracija	19,9%	10,0%	36,7%	41,8%
Prosečno zadovoljstvo	27,6%	29,2%	35,8%	41,3%

U prilog oceni aktuelnog stanja govori još jedan podatak do kojeg smo došli istraživanjem. Upitani u kojoj su meri zadovoljni pojedinim aspektima ličnog života, ispitanici su pokazali da su najviše zadovoljni svojim zdravljem (3,9), potom mogućnošću da se oslone na prijatelje (3,7) i da se bave stvarima koje im pričinjavaju zadovoljstvo, dok su izrazito malo zadovoljni zaštitom od kriminala i korupcije (2,1), materijalnom sigurnošću (2,8) i ispunjenošću poslom koji rade, ako ga imaju (2,9).

Iz Tabele 6 možemo zaključiti dve stvari. Prva je da su ispitanici potvrdili raniji nalaz o nezadovoljstvu materijalnim položajem i zaštitom od korupcije i kriminala, a da su ostali aspekti života, zdravlje i oslanjanje na prijatelje, oni kojima su najzadovoljniji. Drugi zaključak je da je Zvečan grad u kojem su ispitanici u najvećoj meri zadovoljni svojim životom, dok je na drugom mestu Kosovska Mitrovica.

² Prosečna ocena na skali od 1 – nezadovoljan, do 5 – zadovoljan.

Tabela 6. Procenat ispitanika koji su sa 4 i 5 ocenili zadovoljstvo aspektima svog života

	Kosovska Mitrovica	Leposavić	Zvečan	Zubin Potok
Zdravlje	65,7%	63,9%	83,0%	64,1%
Materijalni položaj	27,1%	20,8%	27,0%	23,9%
Zaštita od kriminala i korupcije	14,5%	11,9%	9,0%	10,9%
Zadovoljstvo poslom	35,2%	32,7%	36,0%	48,9%
Mogućnost da se bavite stvarima koje vam pričinjavaju zadovoljstvo	41,6%	29,9%	44,0%	28,3%
Mogućnost oslanjanja na prijatelje	67,9%	48,5%	76,0%	45,7%
Mogućnost da se pridržavate svojih principa	55,8%	36,1%	62,0%	58,7%
Prosečno	43,9%	34,8%	48,1%	40,1%

Iz podataka u Tabeli 7 jasno se vidi da na prvih šest mesta dominiraju socioekonomski prioriteti i prioriteti vladavine prava, što su za nešto više od polovine ispitanika (54,5%) bitni prioriteti.

Tabela 7. Prioriteti Srba na Kosovu

Prioritet	%
Smanjenje nezaposlenosti	14,3
Unapređenje infrastrukture (struja, voda...)	11,2
Smanjenje siromaštva	10,1
Smanjenje kriminala i korupcije	9,6
Unapređenje bezbednosti i slobode kretanja	9,3
Unapređenje vladavine prava i zakona	7,4
Veći uticaj Srba na politiku Vlade Srbije	6,3
Unapređenje uslova za lečenje	4,7
Unapređenje kulturnog života	4,2
Unapređenje uslova za razvoj preduzetništva	3,4
Unapređenje uslova za školovanje	2,9
Unapređenje uslova za sport	2,8
Unapređenje saradnje Srba sa severa KiM sa ostalim Srbima...	2,5
Borba protiv sive ekonomije	2,5
Unapređenje položaja Srba u odnosu na međunarodne institucije na KiM	2,2
Unapređenje informisanja	1,6
Unapređenje odnosa s albanskim stanovništvom	1,5
Očuvanje postojećeg stanja	1,4
Unapređenje položaja Srba u odnosu na vlasti u Prištini	1,1
Unapređenje odnosa s nealbanskim stanovništvom	0,6
Sloboda i sigurnost	0,2
Očuvanje teritorijalnog integriteta	0,1
Ukupno	100,0

Posmatrano po opštinama u kojima se sprovodilo istraživanje, glavni prioriteti Srba na Kosovu, prema mišljenju ispitanika iz Kosovske Mitrovice, jesu smanjenje nezaposlenosti, borba protiv korupcije i kriminala i smanjenje siromaštva (10%). Za ispitanike iz Leposavića, to su smanjenje nezaposlenosti, smanjenje siromaštva i unapređenje infrastrukture, dok su to za ispitanike iz Zvečana unapređenje komunalne infrastrukture, smanjenje siromaštva i korupcije i kriminala. I za ispitanike iz Zubinog Potoka smanjenje nezaposlenosti, odnosno korupcije i kriminala, i povećanje zaposlenosti jesu glavni prioriteti.

Tabela 8. Prioriteti Srba na severu Kosova (podaci su dati u apsolutnim brojevima)

	Kosovska Mitrovica	Leposavić	Zvečan	Zubin Potok
Unapređenje infrastrukture (struja, voda, telefon...)	93	105	66	32
Smanjenje siromaštva	69	123	33	42
Smanjenje nezaposlenosti	104	154	51	69
Smanjenje kriminala i korupcije	92	69	41	52
Unapređenje vladavine prava i zakona	59	82	30	24
Unapređenje uslova za razvoj preduzetništva i ekonomski rast	29	38	15	8
Borba protiv sive ekonomije	22	23	14	6
Unapređenje bezbednosti i slobode kretanja	52	84	72	38
Unapređenje uslova za lečenje	40	51	20	14
Unapređenje uslova za školovanje	34	21	10	12
Unapređenje kulturnog života	47	24	21	19
Unapređenje informisanja	21	12	4	5
Unapređenje uslova za sport	34	13	14	13
Veći uticaj Srba na politiku Vlade Srbije	33	85	25	23
Unapređenje položaja Srba u odnosu na međunarodne institucije	9	18	27	3
Unapređenje položaja Srba u odnosu na vlasti u Prištini	9	4	12	3
Unapređenje saradnje Srba sa severa KiM sa ostalim Srbima koji žive na KiM	13	16	28	9
Unapređenje odnosa s nealbanskim stanovništvom	7	2	4	3
Unapređenje odnosa s albanskim stanovništvom	2	25	1	11
Očuvanje postojećeg stanja	7	14	1	16
Sloboda i sigurnost	0	0	0	4
Opstanak	0	0	0	1
Povratak interno raseljenih	0	1	0	0
Očuvanje teritorijalnog integriteta	1	0	1	0

Politički ambijent

Na osnovu analize dijaloga vođenih u fokus grupama jasno se vidi da postoji podela na one koji imaju vlast i one koji bi da smene i naslede ljude na vlasti, te građanstvo koje je podozrivo i prema i jednim i prema drugima, ali spremno da i jednim i drugima da šansu ako im se ponudi nada da će im biti rešeni dugogodišnji nagomilani (egzistencijalni) problemi. Da politika zauzima značajno mesto u ukupnom društvenom životu govori jedan od građana u razgovoru u okviru fokus grupe: **Znate, svi se mi ovde pomalo bavimo politikom**, što nam ukazuje na to da bez političkog, tačnije partijskog angažmana nije moguće ostvariti interese, a ni prava. Da je političko delovanje prisutno kod ispitanika ukazuju odgovori na pitanje kojim smo merili politički aktivizam ispitanika. Praćenje politike u medijima opšta je pojava

koju praktikuju skoro svi, tačnije preko 94% stanovnika. Učešće u političkim debatama bilo da su one formalnog bilo neformalnog karatera (razgovor uz kaficu), praktikuje oko dve trećine učesnika istraživanja. Polovina ispitanika ima proaktivan stav i spremna je da za svoje ideje pokuša da pridobije prijatelje, kolege i poznanike. Trećina anketiranih aktivno je učestvovala u kampanjama pružajući podršku nekoj od političkih partija.

Tabela 9. Politički aktivizam

	%
Pratite dnevne vesti na TV-u tokom dana	97
Čitate članke s političkim temama u dnevnim novinama	92
Pratite TV emisije političkog, društvenog ili ekonomskog sadržaja	93
Učestvujete na skupovima koji nemaju partijski karakter	71
Vodite političke diskusije	74
Sa sugrađanima zajednički pokušavate da rešite neki problem	75
Pokušavate prijatelje i poznanike da pridobijete za svoje političko mišljenje	51
Učestvujete na partijskim mitinzima i predizbornim skupovima	55
S političarima pričate o temama i stvarima koje su bitne za društvo	50
Podržaliste kampanju za kandidata ili partiju	42

Na osnovu Tabele 10 može se zaključiti da anketirani građani u Zvečanu najviše prate medijske sadržaje političkog karaktera i da najviše vode političke diskusije. Za razliku od njih, ispitanici iz Leposavića u najvećem procentu politički agituju za svoje političke stavove, dok su ispitanici iz Zubinog Potoka pokazali najveći stepen političkog delovanja na terenu (učestvovanje na skupovima i predizbornim mitinzima, kao i razgovori s političarima).

Tabela 10. Politički aktivizam (procenat ispitanika koji je makar nekada/makar jednom)

	Kosovska Mitrovica	Leposavić	Zvečan	Zubin Potok
Čitao članke s političkim temama u dnevnim novinama	84,7%	92,5%	98,0%	94,6%
Pratio dnevne vesti na TV-u tokom dana	93,8%	98,0%	100,0%	95,7%
Pratio TV emisije političkog, društvenog ili ekonomskog sadržaja	85,6%	94,5%	98,0%	93,5%
Vodio političke diskusije	70,4%	74,0%	86,7%	73,1%
Pokušao prijatelje i poznanike da pridobije za svoje političko mišljenje	49,1%	58,5%	33,0%	46,2%
Sa sugrađanima zajednički pokušavao da reši neki problem	67,5%	75,0%	61,9%	84,8%
Učestvovao na skupovima koji nemaju partijski karakter	59,1%	66,3%	73,7%	79,3%
Učestvovao na partijskim mitinzima i predizbornim skupovima	58,9%	50,5%	32,0%	64,1%
S političarima pričao o temama i stvarima koje su bitne	39,4%	54,3%	33,0%	57,6%

Interesantno je videti u kojoj meri zanimanje/radni utiče na prirodu političke „uključenosti“ (Tabela 11). Tako s političarima najviše pričaju ispitanici koji su se izjasnili kao poljoprivrednici, stručnjaci i preduzetnici. Na partijskim skupovima najviše učestvuju poljoprivrednici, stručnjaci i direktori. Sto se tiče učešća na nepartijskim skupovima, tu je struktura aktera ista kao na partijskim, uz veći broj rukovodilaca srednjeg i nižeg nivoa. Kada je u pitanju agitovanje, isti akteri učestvuju i u toj vrsti političkog aktivizma: poljoprivrednici, stručnjaci, direktori i menadžeri na srednjem nivou.

Tabela 11. Politički aktivizam u zavisnosti od zanimanja/radnog statusa

	Pričate s političarima	Učestvujete u partijskim mitinzima	Učestvujete na nepartijskim mitinzima	Agitovanje
Radnik	48,5%	55,7%	68,8%	49,0%
Tehničar	47,2%	50,0%	69,4%	38,9%
Službenik u administraciji	58,3%	52,8%	75,0%	36,1%
Rukovodilac (menadžer) nižeg ranga	52,9%	58,8%	88,2%	70,6%
Rukovodilac (menadžer) višeg ranga	46,2%	61,5%	84,6%	46,2%
Rukovodilac (menadžer) srednjeg ranga, specijalista	50,0%	25,0%	50,0%	50,0%
Stručnjak	66,7%	61,1%	83,3%	72,2%
Poljoprivrednik	75,0%	66,7%	90,9%	75,0%
Slobodna profesija	42,9%	46,2%	71,4%	57,1%
Privatni preduzetnik	66,7%	58,8%	82,4%	58,8%
Samozaposlen, radi samostalno (zanatlije)	42,9%	57,1%	42,9%	42,9%
Nezaposlen	34,8%	45,7%	54,3%	41,1%
Domaćica/domaćin	26,7%	33,3%	60,0%	33,3%
Penzioner	36,0%	44,0%	64,0%	53,8%
Snalazim se	45,7%	56,5%	67,4%	56,5%

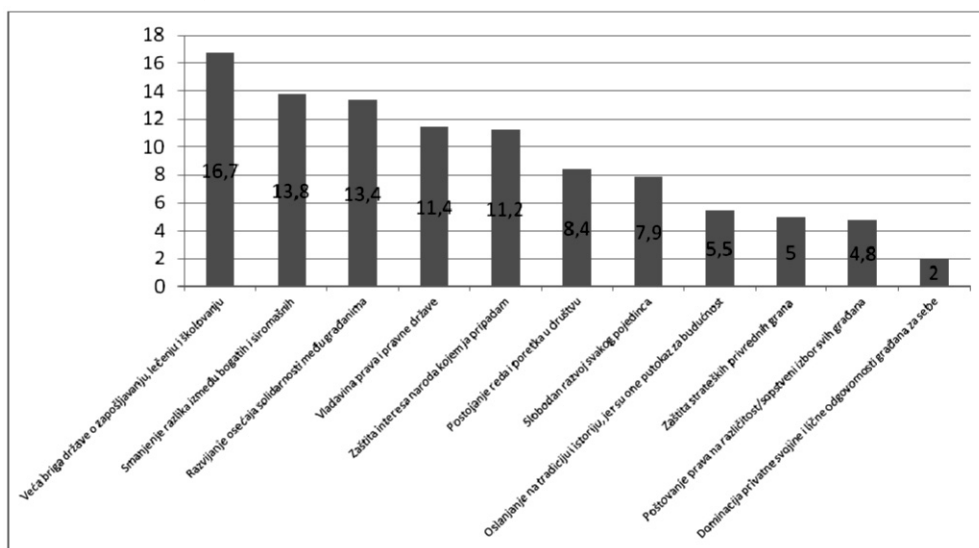
S druge strane, paradoksalno, i pored (relativno) visoke politizovanosti, sam sadržaj političkog na niskom je nivou. Gledajući nalaze istraživanja u delu u vezi sa osobinama koje mora da ima političar koji bi zadobio poverenje naših ispitanika, dominiraju tzv. etički faktori: da održi reč, to jest da sprovodi obećano (1,9)³, da je čestit (2,7), da ima čistu biografiju (2,9) i poštuje zakon (3,3). Na drugom mestu su faktori realizacije, to jest faktori koji ukazuju na realizatorske sposobnosti političara: da na nivou političke partije kojoj pripada izdejstvuje pozitivne i spreči negativne odluke (2,7), da ima uticaj u međunarodnoj zajednici da izdejstvuje pozitivne i spreči negativne odluke (2,9), da ima uticaj u Vladi Srbije da izdejstvuje pozitivne i spreči negativne odluke (3,1), da zna da zastupa interese u Rusiji i Kini (3,4), SAD i EU (3,4), Beogradu (3,6), odnosno Prištini (3,6).

³ Prosečna ocena na skali od 1 – veoma bitno, do 5 – veoma nebitno. Dakle, što je prosečna ocena niža, to je osobina koja se vezuje za idealnog političara ispitanicima bitnija.

Na kraju se nalazi ideološki kriterijumi, to jest ideološka bliskost koja je sa ocenom 4,1 skoro nebitna.

Rezultati dijaloga u fokus grupama potvrđuju nalaze ankete s građanima. Poželjne osobine političara koji bi dobili podršku građana jesu: pošten, neukaljanog imena, domaćin, čovek iz naroda, častan, vredan, iskusan, pismen, obrazovan, sposoban da menja stvari, sposoban da pregovara – može da razgovara sa svima i brani interese Srba sa severa Kosova, hrabar, ne plaši se pretnji, ne laže i ne daje prazna obećanja, dosledan i odgovoran prema svom poslu, nije osuđivan, nije lakom na pare, razmišlja svojom glavom i ne zavisi od vodećih partija.

Grafikon 2. Ideološke preferencije

Pored lične dimenzije političara, predmet istraživanja bile su i ideološke preferencije na skali liberalno-socijaldemokratsko/socijalističko-konzervativno/desno. Nalazi govore da najveći broj ispitanika preferira, uslovno rečeno, koncept države blagostanja koji pripada socijaldemokratskom političkom spektru: veća briga države za zapošljavanje, obrazovanje i lečenje sa 16% podrške, smanjenje razlika između bogatih i siromašnih sa 13,8% podrške, razvijanje osećaja solidarnosti sa 13,4% podrške, vladavina prava sa 11,4% podrške. Tek iza ovih socijalnih prioriteta koji pripadaju političkoj levisi, dolaze prioriteta koji pripadaju liberalima i desnici, a to su: zaštita naroda kom pripadam (11,2%), postojanje reda i poretka (8,4%), slobodan razvoj svakog pojedinca (7,9%), oslanjanje na tradiciju i istoriju (5,5%), zaštita strateških privrednih grana (5%), poštovanje prava na različitost (4,8%), dominacija privatne svojine i lične odgovornosti građana (2%).

Naravno, ovi nalazi se moraju kontekstualizovati i povezati s već opisanim društvenim ambijentom, pa se može zaključiti da je reč o situacionoj levisi, to jest da bi bilo neoprežno reći da kod ispitanika dominira levičarski duh. Naprotiv, reč je o nezadovoljenim elementarnim potrebama koje diktiraju prioritete, jer u situaciji niske ideološke identifikacije, za program levice podršku može da dobije i neko s desnice ili liberal ako ispuni etičke i realizatorske uslove birača.

Posmatrano po opštinama, postoje blage razlike (Tabela 12). Veća briga za zapošljavanje, lečenje i školovanje glavni je prioritet u Kosovskoj Mitrovici i Leposaviću, u Zvečanu je zaštita naroda kom pripada ispitanik glavni prioritet, a u Zubinom Potoku smanjenje razlike između bogatih i siromašnih. Kao drugi prioritet u Kosovskoj Mitrovici navode se vladavina prava i postojanje pravne države, u Leposaviću smanjenje razlika između bogatih i siromašnih, dok je u Zubinom Potoku i Zvečanu veća briga za zapošljavanje, lečenje i školovanje. Valja zapaziti da je zaštita interesa naroda kom pripadam izjednačena s prioriteto vladavine prava samo u Kosovskoj Mitrovici, za razliku od ostalih opština, u kojima je zaštita naroda kom pripadam ispod prioriteta vladavine prava i postojanja pravne države.

Tabela 12. Ideološke preferencije u zavisnosti od opštine u kojoj ispitanik živi

	Kosovska Mitrovica	Leposavić	Zvečan	Zubin Potok
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	86	126	34	41
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	75	124	38	60
Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	113	146	47	52
Poštovanje prava na različitost/sopstveni izbor svih građana	29	30	32	11
Vladavina prava i pravne države	77	99	42	26
Dominacija privatne svojine i lične odgovornosti građana za sebe	18	11	9	4
Postojanje reda i poretka u društvu	55	66	42	18
Zaštita interesa naroda kom ja pripadam	76	70	52	43
Oslanjane na tradiciju i istoriju, jer su one putokaz za budućnost	31	34	39	13
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	22	32	44	9
Slobodan razvoj svakog pojedinca	48	62	19	40
Ukupno⁴	630	800	398	317

4 Broj odgovora veći je od uzorka jer su ispitanici mogli da izaberu najviše četiri odgovora.

Važno je naglasiti da je kod svih zanimanja/radnih statusa koja su na nižim nivoima društvene lestvice, prioritet „zaštita interesa naroda kom pripadam“ izražena nego kod zanimanja koja su više pozicionirana na društvenoj lestvici, izuzev nezaposlenih kojima je prioritet zaštita interesa naroda kom pripadaju takođe manje značajan, i nalazi se iza veće brige o zapošljavanju, lečenju i školovanju, kao i smanjenja razlike između bogatih i siromašnih.

Briselski sporazum

Deo pitanja u fokus grupama posvetili smo Briselskom sporazumu. Analizom stavova učesnika došli smo do podatka da je Briselski sporazum dosta nejasan i da je nepoznanica za učesnike fokus grupa, tačnije da je nerazumljiv, posebno iz perspektive „običnog čoveka“. Većina sagovornika ne razume značenje tačaka sporazuma i samim tim izražava određenu dozu straha i neizvesnosti u vezi s posledicama njegovog sprovođenja. Upravo nedovoljno razumevanje daje mogućnost različitih tumačenja odredaba Briselskog sporazuma i manipulacije građanima koji su uplašeni za svoju budućnost. Prema Briselskom sporazumu preovlađuje negativan stav, jer se vidi kao negativan za srpsko stanovništvo na severu Kosova, uopšten je, nejasan i ne znaju mu se posledice po narod. Ono što dodatno otežava situaciju jeste netransparentnost, jer je sporazum formulisan bez konsultacija s građanima.

Glavna bojazan tiče se finansiranja i ogleda se u strahu od otpuštanja zaposlenih u javnom sektoru. Uočava se nemogućnost zadržavanja sadašnjeg broja zaposlenih u javnom sektoru. Takođe, projektno finansiranje, koje se spominje, vezuje se za „finansiranje iz/preko Prištine“, što se tumači kao nejasno, komplikovano, neprijateljsko. Finansiranje iz budžeta Republike Srbije dovodi se u sumnju jer se govori o manjku sredstava u budžetu i nemogućnosti Srbije da, čak i ukoliko hoće, finansira sever Kosova. Pored finansiranja, druga bojazan je vezana za obrazovni sistem i očuvanje jezika. Kada je u pitanju zajednica opština, kod gotovo svih ispitanika postoji nerazumevanje šta ta zajednica podrazumeva. Ispitanici sa iskustvom u politici izražavaju negativne stavove prema zajednici, jer navode da ona nema zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, pa se samim tim ne percipira kao modalitet preko koga Srbi mogu da utiču na svoj položaj i ostvarivanje svojih prava.

Istovetne nalaze imamo u anketi s građanima. Naime, upitani u kojoj su meri pratili briselski proces, to jest pregovaranje, 31,9% osrednje je pratilo ovaj proces, dok je petina (21%) pratilo intenzivno, veoma slabo 16,2%, a slabo 12,5%. Samo 10% učesnika istraživanja aktivno je pratilo događanja koja su dovela do Briselskog sporazuma. Oni koji su pratili, činili su to pre svega preko RTS-a

(35,5%), zatim preko privatnih medija („Pink“, „Blic“, „B92“, „Kurir“, „Informer“...), dok je 20% ispitanika pratilo preko interneta. Udeo lokalnih medija iznosi oko 10%. Tek je svaki deseti ispitanik pročitao ovaj sporazum, dok ga je delimično pročitao 17,6%. Sporazum nije pročitao 33,5% ispitanika, dok 39,4% tvrdi da ga nije pročitao, ali da zna bitne informacije u vezi s njim. Kada su ispitanici upitani konkretno o odredbama sporazuma iz Brisela, uočene su tri tendencije. Prva: sporazum nema natpolovičnu podršku. Druga: najveći deo podrške ima tzv. statusni deo kojim se reguliše status zajednice opština, dok je, s druge strane, podrška delovima plana koji se odnose na oblast bezbednosti i vladavine prava između 10% i 20%. Međutim, nešto više od trećine ispitanika, između 30% i 40%, dali su odgovor da su im sve tačke i prihvatljive i neprihvatljive. Upravo ovaj poslednji podatak govori o niskoj informisanosti ispitanika i niskoj upoznatosti sa sadržajem Briselskog sporazuma (Tabela 13).

Tabela 13. Stav prema odredbama Briselskog sporazuma

	Da	I da i ne	Ne
Formiranje zajednice većinskih srpskih opština na KiM	41,8	35,7	22,6
Zajednica će imati pun nadzor u oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanog i ruralnog planiranja	41,2	36	22,8
Zajednica će imati predsednika, potpredsednika, skupštinu i veće	39,1	37,3	23,5
Zajednica će imati predstavničku ulogu pri centralnoj vlasti	26,3	41,4	32,4
Potpisnici se obavezuju na postizanje sporazuma o telekomunikacijama i energetici	17,4	41,2	41,4
Održavanje lokalnih izbora u 2013. godini	16,2	36,9	46,9
Policija će biti jedinstvena, integrisana u okvire kosovske policije	14,7	33,9	51,3
Pripadnicima drugih bezbednosnih srpskih struktura biće ponuđeno mesto u odgovarajućim kosovskim strukturama	12,9	39,3	47,8
Pravosudne vlasti biće integrisane u okviru kosovskog pravnog okvira	11,3	34,1	54,6

Ako rezultate analiziramo po opštinama, možemo zaključiti da je jedino u Kosovskoj Mitrovici Briselski sporazum dobio natpolovičnu podršku u statusnom delu, koji se odnosi na formiranje i nadležnosti zajednice opština. S druge strane, u opštini Zvečan ispitanici su najmanje podržali odredbe Briselskog sporazuma (Tabela 14).

Tabela 14. Stav prema odredbama Briselskog sporazuma u zavisnosti od mesta stanovanja ispitanika

	Kosovska Mitrovica	Leposavić	Zvečan	Zubin Potok
Formiranje zajednice većinskih srpskih opština na KiM	55,2%	45,5%	18,0%	35,5%
Zajednica će imati pun nadzor u oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanog i ruralnog planiranja	53,1%	43,1%	24,0%	22,6%
Zajednica će imati predsednika, potpredsednika, skupštinu i veće	53,7%	42,3%	40,0%	18,3%
Zajednica će imati predstavničku ulogu pri centralnoj vlasti	38,3%	29,9%	12,0%	12,9%
Potpisnici se obavezuju na postizanje sporazuma o telekomunikacijama i energetici	27,2%	16,4%	12,0%	8,6%
Održavanje lokalnih izbora u 2013. godini	25,8%	14,5%	10,0%	9,7%
Policija će biti jedinstvena, integrisana u okviru kosovske policije	14,1%	18,9%	11,0%	10,8%
Pripadnicima drugih bezbednosnih srpskih struktura biće ponuđeno mesto u odgovarajućim kosovskim strukturama	14,1%	15,4%	12,0%	6,5%
Pravosudne vlasti biće integrisane u okviru kosovskog pravnog okvira	11,0%	12,9%	10,0%	9,7%

Valja naglasiti da se, ako se pogledaju odgovori spram zanimanja/radnog statusa ispitanika, dolazi do zaključka da oni delovi uzorka koje smo naveli kao politički uključene, a to su direktori, poljoprivrednici i stručnjaci kojima dodajemo samozaposlene/zanatlije, u nešto većoj meri podržavaju odredbe Briselskog sporazuma. Ispitanici koji imaju nekretnine u vlasništvu ili o tome nisu hteli da se izjasne, u većem delu podržavaju statusni deo Briselskog sporazuma od onih koji nemaju nekretninu u vlasništvu van Kosova. Takođe, što je stepen obrazovanja ispitanika veći, to je podrška Briselskom sporazumu veća, nešto malo veća od protivljenja. S druge strane, kod ispitanika sa srednjom stručnom spremom, izuzev onih koji su završili gimnaziju, raste protivljenje sporazumu potpisanom u Briselu (Tabela 15).

Pesimizam je vidljiv i kada je u pitanju percepcija položaja Srba na Kosovu i odnosa Srbije prema Kosovu nakon Briselskog sporazuma.

Dve trećine ispitanika (65%) predviđa da će položaj Srba na sveru KiM biti lošiji ukoliko dođe do pune primene Briselskog sporazuma, a samo 7% da će se unaprediti, dok četvrtina ispitanika misli da se ništa neće promeniti. Relativno slično predviđanje postoji kada su u pitanju centar i jug Kosova i položaj Srba, 56% smatra da će se položaj pogoršati, 27% da će ostati isti, a 15% da će se unaprediti. Ukoliko ne budu zadovoljni primenom i rezultatima

Biselskog sporazuma, najveći broj ispitanika, njih 47,7%, postupao kao i većina građana, 13% pružiće političku podršku političkim partijama koje su protiv sporazuma, isti procenat postupio onako kako postupaju institucije koje zastupaju interese Srba, dok bi samo 4,3% ispitanika poslušalo stav političkih lidera Srba. O iseljavanju dece razmišlja 6,8%, a o iseljavanju čitave porodice 9,8% ispitanika.

Tabela 15. Stav prema odredbama Briselskog sporazuma u zavisnosti od obrazovanja

	Osnovna škola	Srednja stručna	Gimnazija	Viša škola	Fakultet
Formiranje zajednice većinskih srpskih opština na KiM	25,0%	37,7%	43,2%	43,2%	51,8%
Zajednica će imati pun nadzor u oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanog i ruralnog planiranja	20,8%	34,1%	40,5%	39,5%	52,2%
Zajednica će imati predsednika, potpredsednika, skupštinu i veće	20,8%	36,5%	40,5%	40,7%	54,7%
Zajednica će imati predstavničku ulogu pri centralnoj vlasti	20,8%	22,4%	29,7%	19,8%	36,8%
Potpisnici se obavezuju na postizanje sporazuma o telekomunikacijama i energetici	8,3%	15,1%	18,9%	16,0%	24,3%
Održavanje lokalnih izbora u 2013. godini	4,2%	14,0%	18,9%	19,8%	19,7%
Policija će biti jedinstvena, integrisana u okviru kosovske policije	4,2%	13,6%	13,5%	13,6%	19,9%
Pripadnicima drugih bezbednosnih srpskih struktura biće ponuđeno mesto u odgovarajućim kosovskim strukturama	4,2%	11,8%	10,8%	8,6%	19,7%
Pravosudne vlasti biće integrisane u okviru kosovskog pravnog okvira	4,2%	10,3%	13,5%	12,3%	13,9%

Trend pesimizma preneo se i na viđenje odnosa Srbije prema Srbima na Kosovu. Naime, 54% ispitanika misli da će se smanjiti podrška Srbima na severu, dok 20,5% smatra da će podrška ostati ista, uz 18% onih koji smatraju da će podrška prestati. Kad je reč o Srbima koji žive u centralnom i južnom delu Kosova, 44,5% ispitanika misli da će podrška biti manja, a 21,5% da će ostati ista, uz 26,6% onih koji smatraju da će prestati. Bitno pitanje koje se otvorilo kao deo Briselskog sporazuma jeste način finansiranja srpskih institucija na Kosovu. Zato smo u anketi imali pitanje o poželjnom načinu finansiranja i dobili rezultat da 74% ispitanika smatra da oblast zdravstva treba da se finansira linijski, a 26% projektno, sličan odnos je i u oblasti obrazovanja – 72% se zalaže za linijsko, a 27% za projektno. Isti odnos linijskog

i projektnog finansiranja jeste i u oblasti socijalne zaštite 72:27. U vezi s kulturom, pravnom i kadrovskom podrškom, telekomunikacijama i infrastrukturom, ispitanici su podeljeni na dva podjednaka pola u izboru vrste finansiranja srpskih institucija na Kosovu (projektno ili linijsko).

Lokalni izbori 2013.

Lokalni izbori koji predstavljaju jednu od odredaba iz Briselskog sporazuma, za učesnike fokus grupa predstavljaju veliku nepoznanicu u vezi s posledicama koje će imati na život Srba na Kosovu. U takvom ambijentu javljaju se tumačenja izbora koja su neretko ekstremna i međusobno isključiva. Tako se na lokalne izbore gleda kao na čin priznavanja nezavisnosti Kosova, jer se izlaskom na izbore koji nisu lokalni priznaje država Kosovo. Protivnici izlaska na izbore smatraju da će na izbore izaći maksimalno trećina stanovništva, čime će biti doveden u pitanje legitimitet novoizabranih vlasti. S druge strane, deo ispitanika navodi da je kampanja za izlazak na izbore i glasanje za Jedinstvenu listu posledica straha od gubitka posla, da će zaposleni u javnom sektoru izaći i glasati da bi sačuvali radna mesta i očuvali izvor prihoda. Njima se nameće parola „izaći da ne bi izgubio posao“, dok je na prethodnim izborima ta parola bila „izaći da dobiješ posao“. Strah se vidi kao glavni faktor koji će opredeliti ljude da li će izaći na izbore. Dominira stav da ovi izbori neće doneti ništa dobro građanima. Narod se pita da li izlazak znači priznavanje Kosova. Građanska inicijativa srpska ne ocenjuje se pozitivno i doživljava se kao nametnuta, s mnogo osoba s upitnim biografijama inekim kandidatima koji nisu želeli da učestvuju.

Regularnost izbora jedna je od velikih bojazni građana. Znatan deo ispitanika sumnja u regularnost izbora. Razlozi koji se navode jesu: i dalje nepoznat ukupan broj birača (veliki broj novoupisanih birača koji su pravo na izlazak na izbore stekli na osnovu mesta rođenja), mogućnost glasanja poštom, što se vidi kao način da se podmetnu listići koji će ići u korist jedinstvene liste Građanske inicijative srpske.

Upitani koji su argumenti za izlazak na izbore, učesnici fokus grupa navodili su pre svih: pokušaj da se utiče na sopstvenu sudbinu; da ne pobeđu Albanci; šansa da se promene ljudi koji se već 14 godina smenjuju na vlasti; zato što se glasa za čoveka; osvajanje političkog prostora za srpski živalj na KiM; glasaćemo da ne bismo dozvolili nekom drugom da glasa.

S druge strane, argumenti protiv izlaska na izbore jesu: želja da se poštuje Ustav Republike Srbije; nelegitimnost izbora; ovo su kosovski izbori; zato što su laž, posebno kad se kaže da su statusno neutralni; ne idu u prilog srpskom narodu; preći se gubitkom posla ukoliko se na izbore ne izađe; izbori se sprovode nasilno, bahato; plaše narod i predstavljaju izdaju; nijedna stranka nije iznela program zašto izaći na izbore.

Na istom tragu su i nalazi anketnog istraživanja. Upitani o funkciji izbora, nešto manje od dve trećine ispitanika

(58,2%) smatra da su izbori u funkciji priznavanja nezavisnosti Kosova. Mišljenje da su ovo izbori koji su u funkciji nastanka zajednice opština podržava petina ispitanika (19,3%). Svaki deseti ispitanik (10,4%) smatra da su ovo izbori za lokalnu samoupravu koja će se baviti problemima koji su u njenoj nadležnosti. Relativno isti procenat ispitanika smatra da su ovo izbori za lokalnu samoupravu koja će nastaviti da sarađuje s Beogradom, njih 12%. Posmatrano po opštinama, ponavlja se podela koju smo konstatovali u vezi sa stavom o Briselskom sporazumu. Ispitanici iz Zvečana i Zubinog Potoka u većoj meri vide predstojeće izbore kao način da se prizna kosovska državnost od ispitanika iz Kosovske Mitrovice i Leposavića. Isto tako, anketirani u Kosovskoj Mitrovici i Leposaviću u većoj meri vide izbore kao način da se dođe do srpske zajednice opština (Tabela 16).

Tabela 16. Stav prema izborima u zavisnosti od mesta stanovanja ispitanika

	Kosovska Mitrovica	Leposavić	Zvečan	Zubin Potok
Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celoj njenoj teritoriji	52,1%	54,5%	67,0%	68,5%
Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma, koji garantuje stvaranje zajednice opština	20,0%	22,0%	18,7%	13,0%
Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati s Beogradom	12,7%	11,5%	12,1%	12,0%
Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave	15,2%	12,0%	2,2%	6,5%

Takođe, kao i u primeru stava prema Briselskom sporazumu, što je niži nivo obrazovanja, to je snažnije mišljenje da su izbori u funkciji priznavanja Kosova, kao i što je stepen obrazovanja ispitanika viši, to je veće uverenje da su izbori u funkciji formiranja zajednice opština.

Tabela 16. Stav prema izborima u zavisnosti od stepena obrazovanja ispitanika

	Osnovna škola	Srednja stručna	Gimnazija	Viša škola	Fakultet
Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celoj njenoj teritoriji	75,0%	60,0%	40,0%	58,2%	56,7%
Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje zajednice opština	8,3%	15,9%	31,4%	15,2%	26,1%
Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati s Beogradom	16,7%	12,6%	11,4%	15,2%	9,0%
Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave	0%	11,5%	17,1%	11,4%	8,2%

Slično nalazima iz fokus grupa, anketni podaci govore da, s jedne strane, imamo one koji su za izbore i kod kojih je u trenutku sprovođenja istraživanja slika bila maglovita kada je u pitanju motivacija izlaska na izbore, što je razumljivo jer, dok kampanja promocije izlaska na izbore nije počela, velika većina spremalase da izađe na izbore u potaji u strahu od reakcije na takvu odluku, a oni koji su se opredelili da učestvuju na izborima nisu predstavili svoje programe. Sve je to rezultiralo time da 30% anketiranih nema argument zašto bi izašlo na izbore, dok skoro svaki peti ispitanik (18%) motiv vidi u unapređenju položaja Srba na Kosovu, za 6% njih to je način da se zaštite lični interesi, dok je za 4,3% to obaveza. S druge strane, argumenti protivnika izlaska na izbore su u trenutku realizacije više „ušli u uši“. Naime, skoro polovina ispitanika (47%) smatra da su izbori priznavanje nezavisnosti Kosova. Izborne nepravilnosti, neregularnost i strah bitni su faktori za nespremnosti za izlazak na izbore. Ova grupa faktora je kod 10% ispitanika razlog da se ne izađe na izbore. Za 8,7% ispitanika izborima se neće ništa promeniti, uz 4,5% onih koji smatraju da nemaju za koga da glasaju.

Upitani šta će odlučiti i da li će izaći na izbore, najveći broj ispitanika kaže da će postupiti kao većina, odnosno da njihov izlazak zavisi od bezbednosne situacije tokom izbora i na sam dan izbora. Pored navedenih faktora koji će uticati na izbornu ponašanje, tu su i program kandidata, regularnost kampanje i izbornog procesa, uključujući i dan glasanja.

Na kraju, upitani da li će izaći na izbore, 45% ispitanika odgovorilo je da neće, 24,9% da ne zna da li će i za koga glasati, a 18,7% da će izaći na izbore, ali ne žele da kažu za koga će glasati, dok je 9,4% ispitanika reklo da će precrtati listić. Odmah želimo da naglasimo da ove rezultate ne treba uzimati kao predikciju izbornog ponašanja na dan izbora imajući u vidu vreme kada se istraživanje radilo i same (početne) faze kampanje za izbore. Ovo pitanje koristilo nam je u analitičke svrhe, kako bismo utvrdili ukupno izbornu ponašanje.

Imajući u vidu kontekst u kojem smo realizovali istraživanje, sada ćemo predstaviti detaljnu statističku analizu dobijenih rezultata o izbornom ponašanju naših ispitanika.⁵

Najveći broj stanovnika (102)⁶ koji svoje probleme opisuju kao egzistencijalne, ne bi glasao. Takođe, ne bi glasalo najviše onih koji kao probleme ocenjuju ekonomske faktore i lične probleme. Od onih koji ne žele da se izjasne, njih 34 opisuje svoje probleme kao egzistencijalne, 17 kao lične. Oni koji nisu sigurni, svoje probleme opisuju kao egzistencijalne i ekonomske. Značajnost razlika na osnovu učestalosti proveravana je Pirsonovim hkvadrat testom i utvrđeno je da je razlika između grupa na osnovu glasanja i vrste problema statistički značajna na nivou 0,05.

Tabela 17. Zavisnost izbornog ponašanja od tipa problema koji ispitanik ima

		Ne bih glasao.	Nisam siguran za koga bih glasao.	Precrtao bih listić.	Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.
Egzistencijalni	Broj	102	62	22	34
	% od problem ⁷	45,7%	27,8%	9,9%	15,2%
	% od glasanje	41,8%	45,9%	42,3%	33,7%
Infrastruktura	Broj	7	11	5	7
	% od problem	23,3%	36,7%	16,7%	23,3%
	% od glasanje	2,9%	8,1%	9,6%	6,9%
Lični problemi	Broj	24	12	2	17
	% od problem	42,1%	21,1%	3,5%	29,8%
	% od glasanje	9,8%	8,9%	3,8%	16,8%
Društveni	Broj	3	2	2	5
	% od problem	25,0%	16,7%	16,7%	41,7%
	% od glasanje	1,2%	1,5%	3,8%	5,0%
Politički	Broj	5	4	1	2
	% od problem	41,7%	33,3%	8,3%	16,7%
	% od glasanje	2,0%	3,0%	1,9%	2,0%
Pravni	Broj	3	1	3	2
	% od problem	27,3%	9,1%	27,3%	18,2%
	% od glasanje	1,2%	0,7%	5,8%	2,0%
Ekonomske	Broj	80	38	12	30
	% od problem	48,8%	23,2%	7,3%	18,3%
	% od glasanje	32,8%	28,1%	23,1%	29,7%
Nemam problem	Broj	20	5	5	4
	% od problem	58,8%	14,7%	14,7%	11,8%
	% od glasanje	8,2%	3,7%	9,6%	4,0%
Ukupno	Broj	244	135	52	101
	% od problem	44,9%	24,9%	9,6%	18,6%
	% od glasanje	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Statistički značajna povezanost utvrđena je u odnosu na to da li su ispitanici pratili Briselske pregovore i na njihov izbor pri glasanju. Oni koji ne bi glasali uglavnom su pratili Briselske pregovore osrednje (88), kao i oni koji nisu sigurni (46). Ispitanici koji ne žele da se izjasne u najvećem broju intenzivno su pratili izbore (31). Statistička značajnost je na nivou manje od 0,01.

⁵ Statističku analizu rezultata uradila je Sanja Stamenković iz Biroa za društvena istraživanja.

⁶ Rezultati u ovom delu teksta biće predstavljeni u apsolutnim brojevima.

⁷ % od problem – % od Koji je vaš dugogodišnji problem koji ne možete da rešite?; % od glasanje – % od Da su danas izbori, za koga biste glasali?

Tabela 18. Zavisnost izbornog ponašanja od intenziteta praćenja Briselskog sporazuma

		Ne bih glasao.	Nisam siguran za koga bih glasao.	Precrtao bih listić.	Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.
Veoma intenzivno	Broj	21	13	4	18
	% od praćenja ⁸ pregovora	35,6%	22,0%	6,8%	30,5%
	% od izbora	8,4%	9,4%	7,7%	17,3%
Intenzivno	Broj	46	31	8	31
	% od praćenja pregovora	39,3%	26,5%	6,8%	26,5%
	% od izbora	18,4%	22,5%	15,4%	29,8%
Osrednje	Broj	88	46	13	28
	% od praćenja pregovora	49,2%	25,7%	7,3%	15,6%
	% od izbora	35,2%	33,3%	25,0%	26,9%
Slabo	Broj	26	23	9	10
	% od praćenja pregovora	37,7%	33,3%	13,0%	14,5%
	% od izbora	10,4%	16,7%	17,3%	9,6%
Veoma slabo	Broj	43	24	9	10
	% od praćenja pregovora	48,9%	27,3%	10,2%	11,4%
	% od izbora	17,2%	17,4%	17,3%	9,6%
Ne sećam se	Broj	26	1	9	7
	% od praćenja pregovora	60,5%	2,3%	20,9%	16,3%
	% od izbora	10,4%	0,7%	17,3%	6,7%
Ukupno	Broj	250	138	52	104
	% od praćenja pregovora	45,0%	24,9%	9,4%	18,7%
	% od izbora	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Statistički značajna povezanost utvrđena je hkvadrat testom, s nivoom značajnosti manjim od 0,01, i to u odnosu na glasački izbor i očekivanja povodom položaja Srba u centralnom delu i na jugu Kosova. Najveći broj (36) onih koji bi glasali a ne žele da se izjasne, kao i onih koji bi precrtali listić, misli da će položaj Srba ostati isti. Oni koji misle da će se položaj znatno pogoršati ne bi glasali ili nisu sigurni za koga bi glasali.

Tabela 19. Zavisnost izbornog ponašanja od stava prema perspektivi položaja Srba nakon Briselskog sporazuma

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kakva su vaša očekivanja kada je u pitanju položaj Srba u centralnom delu i na jugu KiM nakon potpisivanja Briselskog sporazuma?				
	Znatno će se pogoršati	Pogoršaće se	Ostaće isti	Unapređić se	Znatno će se unaprediti
Ne bih glasao.	109	53	56	16	4
Nisam siguran za koga bih glasao.	41	41	32	21	2
Precrtao bih listić.	10	14	19	4	3
Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.	13	22	36	22	10

8 % od praćenja pregovora – % od U kojoj meri ste pratili Briselske pregovore?; % od izbora – % od Da su danas izbori, za koga biste glasali?

Slični rezultati dobijeni su i kada je u pitanju sever Kosova. Oni koji nisu sigurni za koga bi glasali misle da će se položaj Srba na Kosovu pogoršati, dok oni koji ne žele da se izjasne za koga bi glasali misle da će ostati isti. Oni koji ne bi glasali uglavnom izjavljuju da će se stanje znatno pogoršati. Statistička značajnost je takođe na nivou manjem od 0,01.

Tabela 20. Zavisnost izbornog ponašanja od stava prema perspektivi položaja Srba na severu Kosova nakon Briselskog sporazuma

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kakva su vaša očekivanja kada je u pitanju položaj Srba na severu KiM nakon potpisivanja Briselskog sporazuma?				
	Znatno će se pogoršati	Pogoršaće se	Ostaće isti	Unapređić se	Znatno će se unaprediti
Ne bih glasao.	126	78	39	2	0
Nisam siguran za koga bih glasao.	28	68	34	7	1
Precrtao bih listić.	11	18	18	3	2
Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.	6	22	45	22	6

Statistički značajna povezanost utvrđena je hkvadrat testom, s nivoom značajnosti manjim od 0,01, i to u odnosu na glasački izbor i očekivanja u vezi s položajem Srba u centralnom delu i na jugu Kosova. Najveći broj (36) onih koji bi glasali a ne žele da se izjasne, kao i onih koji bi precrtali listić, misli da će položaj Srba ostati isti. Oni koji misle da će se položaj znatno pogoršati ne bi glasali ili nisu sigurni za koga bi glasali.

Tabela 21. Zavisnost izbornog ponašanja od stava prema perspektivi položaja Srba u centru i na jugu Kosova nakon Briselskog sporazuma

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kakva su vaša očekivanja kada je u pitanju položaj Srba u centru i na jugu KiM nakon potpisivanja Briselskog sporazuma?				
	Znatno pogoršati	Pogoršati	Ostati isti	Unaprediti	Znatno unaprediti
Ne bih glasao.	109	53	56	16	4
Nisam siguran za koga bih glasao.	41	41	32	21	2
Precrtao bih listić.	10	14	19	4	3
Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.	13	22	36	22	10

Najveći broj (76) onih koji ne bi glasali misli da će se podrška Beograda severu Kosova znatno smanjiti, dok oni koji nisu sigurni za koga bi glasali uglavnom misle da će se podrška smanjiti. Većina onih koji ne žele da se izjasne misle da će podrška ostati na istom nivou. Razlika među grupama statistički je značajna na nivou manjem od 0,01 (Pirsonov hi kvadrat = 193,48).

Tabela 22. Zavisnost izbornog ponašanja od stava prema odnosu Srbije prema Srbima na severu Kosova nakon Briselskog sporazuma

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kakav će odnos imati Beograd nakon potpisivanja Briselskog sporazuma prema severu KiM?					
	Podrška će biti znatno veća	Podrška će biti veća	Podrška će biti na istom nivou	Podrška će se smanjiti	Podrška će se znatno smanjiti	Prestaće podrška
Ne bih glasao.	3	6	27	56	76	78
Nisam siguran za koga bih glasao.	2	3	27	59	37	10
Precrtao bih listić.	1	2	15	15	12	6
Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.	3	13	42	26	11	8

Statistički značajna razlika (na nivou manjem od 0,01) uočena je u istoj temi koja se odnosi na centralni deo i jug Kosova. Ispitani koji ne bi glasali uglavnom izjavljuju da će podrška prestati, dok oni koji nisu sigurni za koga bi glasali uglavnom misle da će se podrška znatno smanjiti. Oni koji bi precrtali listić ili ne žele da se izjasne misle da će podrška ostati na istom nivou.

Tabela 23. Zavisnost izbornog ponašanja od stava prema odnosu Srbije prema Srbima koji žive u centralnom delu i na jugu Kosova nakon Briselskog sporazuma

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kakav će odnos imati Beograd nakon potpisivanja Briselskog sporazuma prema centralnom delu i jugu KiM?					
	Podrška će biti znatno veća	Podrška će biti veća	Podrška će biti na istom nivou	Podrška će se smanjiti	Podrška će se znatno smanjiti	Prestaće podrška
Ne bih glasao.	8	6	39	41	59	89
Nisam siguran za koga bih glasao.	1	10	22	37	39	27
Precrtao bih listić.	2	2	16	10	8	13
Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.	7	9	38	17	19	12

Većina ispitanika koji misle da su izbori u funkciji priznavanja Kosova kao države, ne bi glasala, nije sigurna da li bi glasala ili bi precrtala listić. Većina ispitanika (40) koji ne žele da se izjasne za koga bi glasali, misli da su izbori u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma, koji garantuje stvaranje zajednice opština. Statistička značajnost ovih

veza ispitana je hi kvadrat testom (Pirsonov hi kvadrat = 180,93, značajnost manja od 0,01).

Tabela 24. Zavisnost izbornog ponašanja od stava prema funkciji lokalnih izbora

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kako gledate na predstojeće izbore?			
	Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celoj njoj teritoriji.	Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma, koji garantuje stvaranje zajednice opština.	Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati s Beogradom	Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave
Ne bih glasao.	209	17	11	10
Nisam siguran za koga bih glasao.	59	36	22	18
Precrtao bih listić.	23	8	10	8
Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.	22	40	21	17

Razlike u vezi s polom, posedovanjem nekretnine van Kosova, počinjanjem sopstvenog posla, obrazovanjem, ne utiču statistički značajno na stavove prema izborima.

Većina ispitanika koji iznajmljuju stan nije sigurna za koga bi glasala, dok oni koji čuvaju stan i koji su vlasnici u najvećoj meri ne bi glasali.

Tabela 25. Zavisnost izbornog ponašanja od stambenog statusa

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Vaš stambeni status		
	Iznajmljujem stan.	Stan mi je ustupljen na čuvanje.	Vlasnik sam stana.
Ne bih glasao.	33	26	187
Nisam siguran za koga bih glasao.	36	11	89
Precrtao bih listić.	6	16	30
Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.	20	18	64

Statistički značajna veza na nivou manjem od 0,01 ustanovljena je u donjoj tabeli. Ispitanici sa završenim fakultetom, višom školom, srednjom stručnom i osnovnom školom većinski ne bi glasali, dok su nesigurni oni koji su završili gimnaziju.

Tabela 25. Zavisnost izbornog ponašanja od stepena obrazovanja

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Najviše završeno obrazovanje ispitanika					
	Bez škole	Osnovna škola	Srednja stručna	Gimnazija	Viša škola	Fakultet
Ne bih glasao.	1	16	126	6	33	67
Nisam siguran za koga bih glasao.	1	4	70	16	20	27
Precrtao bih listić.	0	0	24	7	11	10
Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.	0	3	46	8	16	30

Ispitanici koji su sa 5 ocenili zadovoljstvo svojom materijalnom sigurnošću većinski bi glasali, ali ne žele da se izjasne za koga. Oni koji su ga ocenili sa 1, 2, 3 i 4 uglavnom ne bi glasali. Razlika je statistički značajna na nivou manjem od 0,01 (Pirsonov hi kvadrat = 75,54).

Tabela 25. Zavisnost izbornog ponašanja od stepena zadovoljstva materijalnom situacijom

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Koliko ste zadovoljni svojom materijalnom sigurnošću?				
	1	2	3	4	5
Ne bih glasao.	31	65	99	43	11
Nisam siguran za koga bih glasao.	21	30	53	22	12
Precrtao bih listić.	7	10	23	7	5
Glasao bih, ali ne želim da se izjasnim.	14	19	39	14	18

Preduzetničke inklinacije učesnika istraživanja

Što se tiče pokretanja posla, to jest razvoja preduzetništva na severu Kosova, četvrtina ispitanika (24,8%) nikada nije razmišljala o pokretanju posla, 16% uspelo je u tom naumu, a 12% nije. Motivi ispitanika zbog kojih bi pokrenuli posao jesu: dobra ideja (28,6%), postojanje nepovratnih sredstava (22%), način da zaposlim sebe (11,9%), visok kvalitet ljudi s kojim bih radio (11,2%) i postojanje tržišta za moju robu i usluge (7,6%). Prepreke pokretanje posla jesu: manjak kapitala (60%), nepovoljno ekonomsko okruženje (13,1%), nemanje adekvatne ideje (10,6%) i nepovoljno političko okruženje (7,6%). U potencijalni novi posao anketirani ispitanici imali bi da ulože: rad (29,4%), znanje (27,3%), prostor (11%) i iskustvo (6,7%). Trgovina sa 31,2%, poljoprivreda sa 13,3%, obrazovanje/edukacija sa 12,6% i zanatstvo sa 12,2% jesu oblasti u kojima bi anketirani pokrenuli posao.

Detaljnou statističkom analizom utvrđeno je statistički značajna razlika između ispitanika i ispitanica povodom toga da li su razmišljali da pokrenu svoj posao. Većina ženskih ispitanika izjavila je da nikada nije razmišljala o tome, dok većina muških ispitanika uglavnom izjavljuje da su više puta razmišljali, ali da nisu to ostvarili.

Tabela 26. Zavisnost preduzetničkih inklinacija od pola ispitanika

Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Pol	
	Muški	Ženski
Da, počeo sam i uspeo.	61	31
Da, počeo sam i nisam uspeo.	45	23
Da, više puta, ali nisam počeo.	99	63
Da, jednom ili dva puta, ali nisam počeo.	54	43
Ne, nikada nisam razmišljao.	47	92
Ukupno	306	252

Hi kvadrat testom ispitana je povezanost starosti ispitanika s mogućnošću pokretanja sopstvenog posla. Stariji ispitanici statistički su značajno manje entuzijastični za pokretanje posla, i obrnuto.

Tabela 27. Zavisnost preduzetničkih inklinacija od starosti ispitanika

Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Starost			
	Do 25	Od 26 do 35	Od 36 do 65	Preko 65
Da, počeo sam i uspeo.	5	35	48	0
Da, počeo sam i nisam uspeo.	9	20	33	2
Da, više puta, ali nisam počeo.	35	53	70	1
Da, jednom ili dva puta, ali nisam počeo.	16	36	41	1
Ne, nikada nisam razmišljao.	25	27	74	13
Ukupno	90	171	266	17

Donja tabela pokazuje nam da sa stepenom obrazovanja raste želja za pokretanjem sopstvenog posla. Veza je statistički značajna na nivou manjem od 0,01.

Tabela 28. Zavisnost preduzetničkih inklinacija od nivoa obrazovanja ispitanika

Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Najviše završeno obrazovanje ispitanika					
	Bez škole	Osnovna škola	Srednja stručna	Gimnazija	Viša škola	Fakultet
Da, počeo sam i uspeo.	0	1	41	4	14	33
Da, počeo sam i nisam uspeo.	0	3	36	0	11	18
Da, više puta, ali nisam počeo.	0	1	83	12	22	45
Da, jednom ili dva puta, ali nisam počeo.	1	3	45	11	13	23
Ne, nikada nisam razmišljao.	3	16	69	10	21	20
Ukupno	4	24	274	37	81	139

Ispitanici koji više ocenjuju zadovoljstvo svojom materijalnom sigurnošću češće su razmišljali o počinjanju sopstvenog posla ili čak i uspeli u tome.

Tabela 29. Zavisnost preduzetničkih inklinacija od nivoa zadovoljstva materijalnim položajem

Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Koliko ste zadovoljni svojom materijalnom sigurnošću?				
	1	2	3	4	5
Da, počeo sam i uspeo.	11	9	31	25	18
Da, počeo sam i nisam uspeo.	14	19	27	7	1
Da, više puta, ali nisam počeo.	23	44	65	20	11
Da, jednom ili dva puta, ali nisam počeo.	13	21	44	14	5
Ne nikada nisam razmišljao.	18	34	51	21	14
Ukupno	79	127	218	87	49

Učesnici istraživanja koji imaju nekretninu van Kosova statistički su značajno više okrenuti pokretanju svog posla (Pirsonov hi kvadrat = 20,36, $p < 0,01$).

Tabela 30. Zavisnost preduzetničkih inklinacija od toga poseduje li ispitanik nekretninu van Kosova

Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Da li imate nekretninu van KiM?		
	Da	Ne	Ne želim da odgovorim
Da, počeo sam i uspeo.	25	50	19
Da, počeo sam i nisam uspeo.	16	43	8
Da, više puta, ali nisam počeo.	23	123	17
Da, jednom ili dva puta, ali nisam počeo.	13	69	12
Ne, nikada nisam razmišljao.	20	105	13
Ukupno	97	390	69

Srpsko-srpski i srpsko-albanski odnosi

Jedna od tema istraživanja bilo je i to kako Srbi sa severa Kosova vide svoju perspektivu u kontekstu poželjnih prioriteta kada je u pitanju pravno-politički položaj. Prvi nalaz govori da pre bilo kakvih statusnih rešenja treba zaštititi prava svakog Srbina ma gde on živeo na Kosovu. Očito je da je stanje opšte nesigurnosti stavilo u drugi plan velika „statusna“ pitanja, a u fokus prenelo pitanje kvaliteta života. Tako da je, umesto teritorijalno-statusnog pristupa, građanima prioritetnije da se garantuju njihova prava i interesi, što je trenutno na niskom nivou. U kontekstu ovog nalaza treba posmatrati i stav, kako sadašnji tako i budući, prema Briselskom sporazumu, jer ukoliko se bude fokusirao na statusne stvari, a ne na unapređenje kvaliteta života, posebno u delovima za koje se u istraživanju konstatovalo da su nezadovoljavajući, ovaj sporazum ostaće samo još jedan papir koji je obećavao.

Nalazi iz fokus grupa o rezignaciji i nezadovoljstvu koji za posledicu imaju okretanje ka sebi, vidljivi su i u rezultatima ankete. Nešto manje od 10% ispitanika smatra da treba unaprediti odnose opština na severu Kosova, dok 5,4% smatra da to treba uraditi na nivou svih opština.

Tabela 31. Perspektive prema stavovima ispitanika

	%
Da se unapredi zaštita svakog Srbina ma gde živeo na KiM	60,9
Da se svaka opština okrene sebi	5,6
Povezivanje i jačanje veza između srpskih opština na severu	8,4
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština	5,4
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština i što veći uticaj na vlasti u Beogradu	5,9
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština i što veći uticaj na međunarodnu zajednicu	3,6
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština i što veći uticaj na vlasti u Prištini	1,1
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština i unapređenje saradnje s nealbanskim stanovništvom	0,7
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština i pokušaji da se nađu zajednički interesi s albanskim stanovništvom	1,4
Budućnost treba u potpunosti vezati za politiku Beograda	5,9

Na osnovu raspoloživih podataka, za naše ispitanike srpsko-albanski odnosi na prostoru (severnog) Kosova nisu tema od prvorazrednog značaja. Razloge ovakvom nalazu treba tražiti u činjenici da velika većina Srba ne priznaje proglašenu nezavisnost Kosova i da svako intenziviranje razgovora i saradnje s albanskom stranom vidi kao integraciju u državu Kosovo. Na drugom mestu jeste činjenica da je u severnom delu Kosova Albanaca manje, te je samim tim i interakcija manja, a manje je i iskustvo zajedničkog života od iskustva koje imaju Srbi u centralnom delu Kosova i na jugu. Na trećem mestu jeste činjenica da srpska zajednica ima svoje probleme koji su u velikoj meri ovaj prioritet stavili na marginu. I na kraju, ali svakako ne i najmanje bitno, jeste nasleđe traumatičnog iskustva koje je u fokus grupama bilo posebno izraženo kod ispitanika, posebno kod onih koje su nakon 2004. godine s juga ili iz centralnog dela Kosova došle na sever.

U prilog argumentaciji o stanju srpsko-albanskih odnosa govori i to da je petina ispitanika spremna da bez ikakvih kočnica sarađuje s Albancima, dok između 30% i 40% ispitanika ima određene rezerve, između 40% i polovine ispitanika nije spremno ni da pokrene posao ni da politički deluje, kao ni da radi u firmi u kojoj je Albanac vlasnik.

Tabela 32. Skala distance Srba prema Albancima

	Da	Zavisi	Ne
Pokrenuli posao s Albancem sa KiM	21,5	37,9	40,6
Postoji prioritet/problem zbog kojeg bi se udružili s Albancem sa KiM i radili na njegovom rešenju	20,5	39,0	40,6
Radili u firmi čiji je vlasnik Albanac	17,9	31,2	50,9

Zaključak

Da sumiramo: postojeći politički akteri (lokalni funkcioneri i političari bez obzira na stranku kojoj pripadaju) i institucije, posebno u oblasti vladavine prava, prema mišljenju ispitanika, nisu na potrebnom nivou. U takvom društvenom ambijentu deo javnosti smatra korupciju, nepotizam i političku protekciju normalnim pojavama, jer se na taj način ostvaruje osnovni interes, osećaj sigurnosti, a to se vidi i kao efikasan način da se zadovolje egzistencijalne potrebe.

Predočenim istraživanjem konstatovali smo da srpska zajednica na severu Kosova živi u društveno oskudnom ambijentu, u situaciji kada znatan deo stanovništva nije u mogućnosti da zadovoljni svoje elementarne potrebe, a pre svega sigurnost. U takvom stanju pravno-političkog vakuuma u kojem se meša nekoliko pravnih i političkih sistema, građanima nije preostalo drugo nego da se okrenu sebi i uspostavljanju neformalne regulacije tj. (samo) regulacije, u čijoj su osnovi oslanjanje na sebe, rodbinu i prijatelje kao aktere na putu preživljavanja, odnosno na tradicionalne vrednosti i običaje kao način regulacije međusobnih odnosa. Tako se suočavamo s fenomenom da su socijalne mreže zamenile nedostajuće i nefunkcionalne institucije. S druge strane, svetlu tačku predstavljaju škole, domovi zdravlja i bolnice, pošte i elektodistribucije čije dobro funkcionisanje garantuje minimalno zadovoljenje potreba građana ove četiri opštine. Već pomenuto stanje nesigurnosti i neizvesnosti kod dela ispitanika stvorilo je rezignaciju koja se manifestuje okretanjem sebi. To okretanje sebi ima nekoliko formi. Prva je okretanje sebi na način da oni koji su u prilici migriraju s Kosova. Drugi vid okretanja sebi jeste okretanje na političkom nivou, okretanje pre svega od Beograda. To okretanje ide u dva smera, prvi je ka Istoku i podrazumeva traženje partnera u Rusiji i Kini, dok je drugo okretanje uspostavljanje racionalnog odnosa prema Zapadu i Prištini, na način da se uspostavi saradnja koja neće značiti „prodaju vere za večeru“.

Pravno-institucionalni vakuum i osećaj neizvesnosti smanjuju se i političkim aktivizmom, konstatovano je istraživanjem. U opisanom stanju politika postaje sve, ali i ništa. Politika je sve jer posedovanje moći postaje pretpostavka za ostvarivanje prava i obezbeđivanje karijere. S druge strane, politika postaje ništa jer se pretvara u svoju suprotnost. Umesto da je delatnost u funkciji opšteg dobra, ona se privatizuje i u funkciji je (re)produkcije moći pojedinaca i od njih zavisnih pojedinaca. Suočavamo se s fenomenom da pored visokog stepena politizacije društvenog života, s druge strane imamo deideologizaciju. Rezultat je svođenje politike na upravljanje i zadržavanje postojećeg stanja, a političari, odnosno javni funkcioneri, jesu komesari koji garantuju statusa kvo, i koji nemaju autonomiju da iniciraju razvoj. Upravo zbog toga, takvi političari imaju krizu integriteta jer im nedostaje komunikacija s građanima, što

dovodi do sumnje u njihov integritet i legitimitet. Pored društvene isključenosti i otežanog, skoro nikakvog pristupa odgovarajućem poslu, što se pre svega odnosi na mlade, s fakultetskim obrazovanjem ili bez njega, ali i na sve one koji imaju srednje i niže obrazovanje, istraživanjem smo konstatovali da je upravo taj deo građana severnog Kosova politički isključeniji.

Što se tiče Briselskog sporazuma, on je, referendumski gledano, „pao“, uz opasku da je za njegovo bolje razumevanje potrebno unaprediti njegovo predstavljanje i na taj način smanjiti broj onih koji su u dilemi, nevezano za to da li će se povećati ili smanjiti broj onih koji su za ili protiv njega. Briselski sporazum najviše podržavaju upravo oni koji su politički aktivniji i uključeni i koji su vezani za postojeće institucije, posebno onaj deo sporazuma koji se odnosi na formiranje zajednice opština koju vide kao novu Republiku Srpsku.

I na kraju, lokalni izbori. Vreme realizacije istraživanja ne daje nam mogućnost da pravimo predikcije o izlaznosti na izbore, jer su se značajni događaji u međuvremenu desili, a samo istraživanje rađeno je kada kampanja zvanično nije počela. Zbunjenost koja je uočena u vezi s Briselskim sporazumom važi i za lokalne izbore. U trenutku izbora, poruke koje su slali protivnici izbora više su bile u ušima ispitanika. Očito je da će izlaznost zavisiti od tri faktora. Prvi je bezbednost kako tokom izborne kampanje tako i na dan samih izbora, sledi regularnost izbornog procesa i na kraju, izlaznost će zavisiti od toga da li će učesnici uspeti da predstave svoje programe tako da ubede ispitanike da vredi glasati na lokalnim izborima. Iz analiziranih podataka može se pretpostaviti da je u trenutku realizacije istraživanja do 20% ispitanika bilo spremno da izađe na izbore, a da se oko 25% premišljalo, dok su preostali ispitanici bili za opciju da ostanu kod kuće. Pored ovog pokazatelja izlaznosti valja ponoviti nalaz da 16% ispitanika podržava održavanje lokalnih izbora kao deo mera iz Briselskog sporazuma.

Iz Tabele 33 jasno se vidi sva konfuznost stava ispitanika i oko Briselskog sporazuma i oko izlaska na lokalne izbore. Čak i oni koji podržavaju održavanje izbora neće svi izaći na izbore. Isto tako četvrtina onih koji su protiv ove tačke dogovora iz Brisela razmišlja da li da glasaju.

Tabela 33. Zavisnost stava ispitanika prema Briselskom sporazumu od stava prema izlasku na izbore.

	Ne bih glasao	Nisam siguran za koga bi glasao	Preferirao bih listić	Glasao bih ali ne želim da se izjasnim
Da	1.6%	11.6%	21.6%	50.5%
I da i ne	26.3%	55.1%	35.3%	40.8%
Ne	72.1%	33.3%	43.1%	8.7%

IZVEŠTAJ SA FOKUS GRUPA

Fokus grupe realizovane su u opštinama Kosovska Mitrovica, Leposavić, Zvečan i Zubin Potok od 24. do 27. septembra 2013. godine. Učesnici fokus grupa bili su predstavnici političkih partija koje će učestvovati na predstojećim lokalnim izborima na Kosovu i Metohiji, nevladinih organizacija, medija i građani. Prosečan broj učesnika fokus grupa jeste 10, s podjednakim brojem žena i muškaraca. Izuzetak je opština Leposavić u kojoj su preovladavali učesnici muškog pola. Dubinskim intervjuima obuhvaćeni su predstavnici političkih partija i organizacija koje su protiv izlaska na lokalne izbore zakazane za 3. novembar 2013.

Ciljevi istraživanja bili su identifikacija problema stanovnika opština na severu Kosova i Metohije, njihovo viđenje uzroka i potencijalnih rešenja postojećih problema, stavovi prema Briselskom sporazumu i lokalnim izborima.

1. Život Srba na severu KiM i najveći problemi s kojima se suočavaju

Kao najveći problemi s kojima se građani suočavaju u svim opštinama i svim grupama učesnika navode se nesigurnost i nepostojanje vladavine prava.

Nesigurnost se ogleda na različite načine:

1. Strah za fizičku bezbednost u sredini koja je prožeta unutrašnjim sukobima u zajednici i podelama među stanovnicima zbog različitih razloga (različite političke preferencije i podrška određenim političkim partijama; podela na nezaposlene i zaposlene (posebno na one u javnom sektoru), patriote i izdajnike, saradnike s međunarodnim organizacijama i strancima uopšte i čuvarstva, one koji su za Briselski sporazum i one koji su protiv njega, one koji su za izlazak na lokalne izbore i one koji su protiv itd.).

Vrlo je loše zato što imamo velike podele: na stranke, pa na one koji imaju i na one koji nemaju. Na one koji rade i na one koji ne rade. Na one koji su kao patriote, one koji su izdajnici, ne znam ni ja već...

Vlada strah.

Ljudi se plaše. Za sebe, za decu.

2. Kriminal. Iako ističu postojanje kriminala i izražavaju strah zbog toga, ispitanici navode i paradoks da su, po njima, tradicija i patrijarhalni mentalitet stanovništva brana od daljeg rasta kriminala i nasilja. Stopa kriminaliteta ocenjuje se čak kao niskabudući da nema institucionalnog okvira za sprečavanje kriminala.

Eto, vladavina prava i zakonodavstvo ovde su u principu problem. Ovde se toliko ne dešava opasnih stvari s obzirom na to da nema vladavine prava, ni sudova, ali, u principu, čini mi se da može to i mnogo gore. Ali, ovde se ljudi znaju i poznaju, pa se to nekako reguliše.

Mi smo ovde ogrezli u kriminal i korupciju.

3. Politička nesigurnost ogleda se u nejasnom statusu područja severa KiM. Ovo područje je već više od decenije u nejasnom političkom položaju, deo ispitanika navodi da im više nije jasno u kojoj državi žive i koji pravni sistem reguliše njihov život. Politička nesigurnost je i uzročnik gotovo potpunog nepostojanja slike severa KiM i položaja Srba u narednom periodu, bilo da je reč o periodu neposredno nakon održavanja lokalnih izbora, bilo o perspektivi za pet ili deset godina.

Niko nama ne kaže šta će biti posle 3. novembra. Šta ako se ne izađe na izbore? Ko će predstavljati Srbe, u kojim institucijama?

4. Ekonomska neizvesnost vezuje se za zaposlene u javnom sektoru, kojih je, po rečima ispitanika, znatan broj, i koji izražavaju bojazan od gubitka posla nakon izbora. Zaposleni u javnom sektoru s članovima porodica čine znatan broj stanovnika čija se egzistencija dovodi u pitanje promenama za koje se pretpostavlja da će nastati primenom odredaba Briselskog sporazuma i uvođenjem novog sistema finansiranja nakon izbora.

Pa mi nemamo nikakva prava. Onaj je zaposlio mene, ja ne smem ništa da kažem protiv njega. Protiv onog ne mogu ništa da kažem jer mi je zaposlio brata. Pa da ne bi uvredio brata, ćutiš. Stalno zbog nekoga moraš da ćutiš. I sve to tako ide u krug.

5. Nepostojanje vladavine prava. Ispitanici su složni u stavu da formalno postoje pravni sistem i određene institucije. Ono što se iznosi kao velika zamerka jeste nefunkcionisanje pravosudnog sistema, potpuna tišina kada su sudovi u pitanju i potpun izostanak kažnjivosti. Česti su odgovori da policija radi svoj posao relativno adekvatno s obzirom na uslove u kojima funkcioniše, ali da do problema dolazi kada se dođe do sudstva i kažnjivosti za krivična dela. Takođe, nezadovoljni građani koji su na različite načine oštećeni nemaju mogućnost žalbe, to jest institucionalnog mehanizma za rešavanje (tekućih) problema.

Policija radi svoj posao koliko može, ali sudovi ne. Policija privrede, tužilac pusti.

Postoje neki zakoni i postoji neka policija, ali jednostavno niko nije procesuiran.

Ovde bukvalno možete čoveka da ubijete a da za to ne odgovarate. Ja u to stvarno verujem.

Severno Kosovo je teritorija gde ni Beograd ni Priština nemaju mnogo vlasti, mi to svi vidimo, mnoge stvari su prepustene da se odvijaju stihijski, nažalost. Ali građani su uspeali da na neki način elementarne funkcije zajednice održe sami. Ja verujem da bi se na nekom drugom mestu ljudi poubijali u ovim uslovima.

Ostali navedeni problemi:

Visoka stopa **nezaposlenosti**. Loša ekonomska situacija u društvu čija je posledica visoka stopa nezaposlenosti jeste karakteristika severa Kosova i ispitanici navode da se u tom pogledu ne razlikuju od bilo kod dela centralne Srbije ili stanovnika mnogih drugih država.

Ovde konkretno je, po meni, nedostatak posla. Mislim da ima dosta ljudi koji su slobodni, besposleni. To je prioritet, uposliti tu radnu snagu na severu KiM.

Mnogo je ljudi nezaposleno. Posebno mladih.

Osam hiljada ljudi je nezaposleno u kosovsko-mitrovačkom području. I još 5.000 prima nadoknadu.

Korupcija i nepotizam. Korupcija se u mnogim pojavnim formama vidi kao jedan od značajnih problema i vezuje se za sve segmente društvenog života. Bilo da je u pitanju mogućnost zaposlenja ili ostvarivanja različitih prava, bilo obezbeđivanje podrške za razvoj preduzetništva ili mogućnost društvenog ili ekonomskog napretka. Korupcija se vezuje i za političke lidere u svim sredinama i ostvarivanje lične koristi preko pozicija koje ti lideri zauzimaju.

Nas je korupcija pojela.

To su sve uvezani ljudi.

Svako postavi svog čoveka.

Nepostojanje proizvodnje. Nerazvijenost bilo kakve vrste proizvodnje vidi se kao značajan problem, jer sem ostvarivanja zarada kroz plate u javnom sektoru, trgovini i ređe poljoprivrednim delatnostima, nema drugih izvora prihoda. Samim tim, ne vidi se održiv način funkcionisanja područja severa KiM u dužem periodu.

Kod nas se već 14 godina nije otvorio nijedan privredni objekat.

Ovde nema nikakve proizvodnje. Svi smo uglavnom na budžetu.

Proivodnje nema.

Lokalne političke elite su bez potencijala, nezainteresovane za lokalnu problematiku i unapređenje kvaliteta života lokalnog stanovništva, okrenute „vođenju visoke (državne) politike“, često ogrezle u korupciji, razjedinjene, zavisne od „politike Bograda“, ne donose odluke na osnovu potreba lokalnog stanovništva, ne pitaju građane prilikom donošenja odluka koje se njih tiču.

Za te krupne stvari trenutna leposavička elita u političkom smislu više je sledbenik nego neko ko je ravnopravni donosilac odluka.

Svako treba da odlučuje u svoje ime i mnogo je teško što nas niko ništa nije pitao, sve je odlučeno kao da mi ne postojimo. A izgleda da i ne postojimo.

Njih nisu interesovali lokalni problemi, 90% tih političara naših bavilo se visokom politikom.

Niko se nije bavio lokalnim pitanjima.

Loša infrastruktura. Iako se problemi vezani za infrastrukturu navode u svim opštinama, ispitanici iz opštine Leposavić jedini navode konkretne probleme kao što su nedostatak vode tokom letnjeg perioda i nemanje struje tokom zimskog perioda, potreba za uređenom deponijom i seoskim putevima koji gotovo da ne postoje u nekim područjima opštine, potpuno odsečena sela, nekontrolisana seča šuma, odnosno zagađenje vode.

Nedostatak investicija i ulaganja u razvoj privrede i infrastrukture.

Ogroman novac otišao je na pomoć ljudima, ali bolje da je uložen u nešto dugoročno.

Veliki novac je, recimo, otišao za vodovod, a mi nemamo tri-četiri meseca vodu!

Veliki **uticaj politike na svakodnevni život.**

Emigracija– napuštanje severa KiM, posebno odlaze mladi.

Mladi odu u Beograd da studiraju, i uglavnom se ne vrate.

Ko je kupovao stanove, ima da ode jedan po jedan. Ova sirotinja ima da ostane da skapava.

Netransparentnost u trošenju novca namenjenog ulaganju i različitim vrstama pomoći, bilo danovac dolazi iz budžeta Republike Srbije bilo iz donacija.

Taj put je skiciran još '75. godine da je asfaltiran za vreme ovoga Vukašina, pa je lanuo čovek pare, pa mu sin drži tu nekoliko radnji. Preduzetnik čovek. To je on, kako je on to sredio, mi, niko ne zna. I dan-danas se pravi taj put i uzimaju se pare i nikada da se napravi. I ko je uzeo pare? Ne znam.

Šta ti očekuješ, kako mi obični građani da dođem u opštinu, kod predsednika ili sekretara opštine? Da dođem i kažem: slušaj, burazeru, interesuje me ovo šta je rađeno i koliko je para uloženo na ovo. Znaš šta će mi kažu? Jel' to tvoja briga, bre? Idi odakle si došao.

2. Uzroci problema/krivci za postojeću situaciju

Po mišljenju učesnika fokus grupa, uzroci problema su:

Političari – kako lokalni tako i oni iz Srbije i evropskih zemalja. Lokalnim političarima zamera se nezainteresovanost i neangažovanje oko lokalnih tema i problema, zavisnost od „politike iz Beograda“, gledanje sopstvenih interesa i potpuna razjedinjenost. Liderima vladajućih partija u Srbiji zamera se što su „sever pustili niz vodu“, „izdali narod na severu KiM“, „digli ruke“. S druge strane, izražava se i svest o teškom položaju centralne Srbije usled lošeg ekonomskog položaja, manjka u budžetu, velikih pritisaka sa Zapada, ali se kod dela ispitanika „odustajanje od severa KiM zarad boljeg života Srbije“ tumači kao izdaja srpskog naroda.

Nezainteresovano i pasivno stanovništvo koje čeka da neko drugi nađe rešenje i predoči ga narodu i koje se i dalje oslanja na političare. Uz ovakvo ponašanje povezuje se i prebacivanje odgovornosti na donosioc odluka, dok se sopstvena uloga minimizira.

Većina stanovništva vidi se kao apatična, bez želje da se pokrene i pokuša da udruživanjem ukaže na probleme i nađe modalitete za njihovo rešavanje. Deo pasivnosti objašnjava se time da mali čovek ne može da utiče na donosioc odluka, da se on ne pita i da niko ne želi da uvaži njegovo mišljenje, da se odluke ne donose na lokalnu već u Beogradu ili Briselu.

Mana ljudi je nezainteresovanost. Što svi razmišljaju samo kako da se domognu Beograda ili inostranstva. I niko ne vidi svoju budućnost i perspektivu ovde i onda niko da krene u neki vid udruživanja radi zaštite svojih interesa.

Centralna Srbija, koja se vidi kao nosilac politike, nema razvijenu strategiju prema KiM.

Tragedija je što država Srbija nema strategiju prema Kosovu. Nema jasnu državnu politiku prema KiM.

Kosovu odgovara da je ovde što veći kaos, a Srbija ne može ništa da uradi.

Nama je Beograd trenutno najveći problem.

Teško postizanje konsenzusa među samim stanovnicima KiM.

3. Rešenja

Najveći broj učesnika fokus grupa ne vidi rešenja problema s kojima se susreću građani severa KiM zbog složenosti problematike, velikog broja uzroka i uticaja mnoštva faktora koji se tiču državotvornosti, međunarodnih odnosa, interesa itd. Do rešenja tek treba doći. Kao ključni koraci u procesu pronalaženju rešenja vide se:

Oslanjanje na sopstvene snage različitim vidovima udruživanja, stvaranjem konsenzusa o zajedničkim interesima Srba na KiM, izradom strategije s konkretnim ciljevima i aktivnostima za period od pet do deset godina; udruživanje radi zaštite sopstvenih prava, edukacija o zaštiti ljudskih prava i edukovanje ljudi koji će biti sposobni da zastupaju prava srpskog naroda sa severa KiM pred međunarodnom zajednicom, međunarodnim institucijama i institucijama države Srbije i Kosova, kao zajednice koju ne priznaju kao državu a koja im se nameće.

Naši političari nemaju snage da se otrgnu od Beograda i smognu snage da se otrgnu i da pokažu sami svoju viziju. I da se sami za nju bore.

Mi tek treba da se borimo za svoj položaj u okviru kosovske države. Mi.

Mi moramo da se edukujemo o zaštiti ljudski prava. O tome kako da se borimo da zaštitimo svoja prava.

Razvoj privredne aktivnosti ulaganjem u mala i srednja preduzeća. Samo se privredna aktivnost vidi kao realna osnova koja će obezbediti uslove za održiv opstanak Srba na severu KiM. Samim tim, strateški i ciljano treba usmeriti investicije i fondove koji su dostupni. Napraviti analizu potreba i potencijala i na osnovu toga plasirati sredstva, uz napuštanje ličnih animoziteta zarad opšteg cilja. Jedini realan izlaz iz ovakve situacije vidi se u povećanoj zaposlenosti.

To je prioritet, uposliti tu radnu snagu na severu KiM, da bion obezbedili posao. Onda bi i oni opstajali i ostajali na ovim prostorima.

Ovaj kraj, sa ovom tradicijom, ako se razvije kroz privredne aktivnosti će da bude kao neka vrsta eldorada. Mislim da ćemo moći da radimo i zaradimo, i onda će biti manje trnje. Ne mogu svi biti na budžetu.

Ako se ekonomski ojačamo, ako budemo ekonomski jaki, onda ćemo i da opstanemo.

Ostali elementi rešenja i unapređenja položaja Srba su:

Decentralizacija – ostvarenje određenog stepena autonomije severa KiM, oslanjanje na sopstvene snage i upravljanje sopstvenim resursima (rudama, šumama, potencijalom za poljoprivredu, stočarstvom i voćarstvom).

Plan je da sa periodom koji ide ispred nas da se odradi dobar strateški plan sa partnerima koji budu u vlasti za ekonomski razvoj severnog dela Kosova, očuvanje visokoškolskog obrazovanja i zdravlja, unapređenje pravnog sistema su sudijama koji dolaze iz srpske zajednice, sa formiranjem policije koja će da pruži mogućnost da taj pravni sistem deluje na terenu i da nakon osam godina, pet do deset godina, severni deo Kosova oglasi opštu otcepljenost od južnog dela Kosova kao samostalni deo, odnosno autonomija u okviru autonomije.

Da bude nešto kao Republika Srpska.

Ne moramo mi da budemo uz Beograd. Neka nam daja mini-državicu. Imamo mi od čega da živimo.

Promena svesti građana– insistiranje na potrebi pokretanja građana i rada na dobrobit zajednice.

Vođenje lokalne politike.

Mora da se vodi lokalna politika. Ovo su lokalni izbori.

Kad mi budemo krenuli da mislimo svojom glavom o svojoj budućnosti i kad budemo stavili do znanja šta mi u stvari hoćemo i kad mi budemo ti koji će predložiti Beogradu, a ne Beograd nama, mi ćemo tad dobiti bitku.

Insistiranje na **poštovanju zakona i Ustava**.

Okretanje ka pozitivnim aspektima ljudi sa severe KiM i potencijalima zajednice koji se ne vide kao mali (priroda, rude, šume, voda).

E, to nama treba da bude motiv. Bez obzira na političke opcije, da svako od nas deli način na koji će se predstaviti građanima i koji će program predstaviti, ali je cilj upravo to, izvući ono što je dobro i lepo, zašto bismo mi svi ovde ostali.

Političko opismenjavanje– edukacija o pravima i ojačavanje građana za borbu za ostvarivanje prava.

Saveznici u pronalaženju rešenja nisu jasno identifikovani među ispitanicima. Deo sagovornika očekuje pomoć i podršku od političara iz Beograda, dok deo vidi da Beograd neće, odnosno ne može da utiče na rešavanje nagomilanih problema. Sagovornici koji su u razgovorima izneli negativne stavove prema budućim izborima i Briselskom sporazumu, saveznike vide u Ruskoj Federaciji, Kini, Indiji ili Koreji.

U sklopu rešenja problema koji postoje na severu KiM i čije je rešenje od značaja za tamošnje stanovnike jeste i baziranje na potencijalima, odnosno prednostima ovog područja.

Ljudi– za najveći broj učesnika fokus grupa ljudi, to jest stanovništvo, predstavljaju najveću prednost. Hrabrost, želja za opstankom, izdržljivost, želja da „ostanu i opstanu“ predstavljaju najznačajnije potencijale. Takođe, druželjubivost, pozitivan duh, otvorenost, umeće da se dobro zabave ističu kao kvalitete.

Možda je pravi i najveći plus naroda što ovde ostaje, i što traje.

Prirodna bogatstva– rude, potencijal za poljoprivredu, turizam (Kopaonik i jezero Gazivode) vide se kao osnova održivog razvoja ovog područja.

Imamo ta rudna bogatstva, šume. Potencijal za voćarstvo i stočarstvo. I dva prelaza. Na to treba da se fokusiramo.

Imamo rudnu rentu, imamo šuma, imamo ovu stranu Kopaonika, imamo Gazivode. Mi ćemo sami da se finansiramo.

4. Stavovi o Briselskom sporazumu

Kada se govori o Briselskom sporazumu, postoji dosta nejasnoća i nepoznanica među učesnicima fokus grupa. Opšti je zaključak da je sporazum nerazumljiv, posebno iz perspektive „običnog čoveka“. Većina sagovornika ne razume značenje tačaka sporazuma i samim tim izražava određenu dozu straha i neizvesnosti u pogledu posledica njegovog sprovođenja. Upravo nedovoljno razumevanje daje mogućnost različitih tumačenja odredaba Briselskog sporazuma i mogućnost manipulacije građanima koji su uplašeni za svoju budućnost.

Dominantan stav prema Briselskom sporazumu jeste negativan. Briselski sporazum vidi se kao negativan za srpsko stanovništvo na severu KiM.

Briselski sporazum ocenjuje se kao:

- uopšten,
- nejasan,
- ne zna se koje su njegove posledice po narod.

Pregovarači ne obaveštavaju narod šta je bilo tokom pregovora i šta on znači.

Vlada Srbije je 100% neiskrena prema Briselskom sporazumu.

Više je u njemu nenapisanog nego napisanog.

Potpuni krah državne politike.

Mi se na neki način integrišemo.

Nas država Srbija ne da hoće da preda nego nema drugo rešenje.

Naša strana je učinila neke ustupke koje nije morala.

Njime je Srbija sever pustila niz vodu.

Rade po nalogu Zapada.

Zvanični Beograd nam je zabio nož u leđa.

Država nas je lepo pustila niz vodu. Lagano. Naša matična. Koju mi još smatramo matičnom.

Nikom u narodu nije jasno šta je potpisano i šta sledi posle Briselskog sporazuma.

Po Briselskom sporazumu treba da zaboravimo srpstvo.

Kao potpuni krah jedne nazovi državne politike, potpuni krah, ja znam da je država Srbija u nekom minusu, manjku, da nema novaca, da je pritisnuta, bila sam i ja u Briselu znam kako to funkcioniše.

Biće velikog iseljavanja.

Tek ćemo da vidimo. Otkud znam, ko je pa nama nešto rekao.

Posledice Briselskog sporazuma po srpski narod na severu KiM jesu višestruke:

Potpuno nejasno finansiranje. Glavna bojazan koja se tiče finansiranja ogleda se u strahu od otpuštanja zaposlenih u javnom sektoru. Uočava se nemogućnost zadržavanja sadašnjeg broja zaposlenih u javnom sektoru. Takođe, projektno finansiranje koje se spominje vezuje se za „finansiranje iz/preko Prištine“, što se tumači kao nejasno, komplikovano, neprijateljski. Finansiranje iz budžeta Republike Srbije dovodi se u sumnju jer se govori o manjku sredstava u budžetu i nemogućnosti Srbije da, čak i ukoliko hoće, finansira sever KiM.

Pa, nije jasno to finansiranje. Meni je jasno, znači finansiranje od kosovske države. Srbija može ako hoće. Jasno je da hoće, ali ne može (finansijski). Verovatno će da se nastave ta socijalna primanja.

Strah za obrazovni sistem. Ispitanici takođe izražavaju strah da će biti obuhvaćeni obrazovnim sistemom Kosova, koji nema razvijenu strategiju obrazovanja na srpskom jeziku, što plaši gotovo sve ispitanike.

Kosovo nema strategiju obrazovanja na srpskom jeziku. Neću da mi dete uči albansku istoriju.

Nejasna uloga i funkcija zajednice srpskih opština. Gotovo niko od ispitanika ne razume šta ta zajednica podrazumeva. Ispitanici sa iskustvom u politici izražavaju negativne stavove prema zajednici jer navode da ona nema zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast, pa se samim tim ne percipira kao modalitet preko koga Srbi mogu da utiču na svoj položaj i ostvarivanje svojih prava.

Mi ostavljamo državi Srbiji da se izbori za naš položaj, makari u okviru kosovske države.

Uloga države Srbije u socijalnim davanjima. Uloga Srbije vezuje se za davanja u oblasti socijalne zaštite, ali se opredeljena sredstva koja idu u rasponu od 40% do 80% minimalne zarade u Srbiji vide kao niska i nedovoljna za ugrožene kategorije.

5. Stavovi o lokalnim izborima 3. novembra

Svi ispitanici predstojeće izbore vezuju veliku neizvesnost. Niko od ispitanika, bez obzira na starost, obrazovanje, politički ili društveni angažman, nema jasnu predstavu o posledicama izbora, to jest njihovom uticaju na život stanovnika severa KiM.

Izbori se vide kao:

- pitanje egzistencije,
- nisu lokalni nego statusni,
- izlazak na izbore znači prihvatanje druge države,
- ne veruje se da će srpskom narodu doneti išta dobrog.

Pa ljudi ne shvataju da to nisu lokalni izbori, ovo su statusni izbori. I to treba ljudima da se kaže.

Procenjuje se da će izlaznost na izbore biti niska. Najveći broj ispitanika smatra da će izlaskom na izbore indirektno priznati Kosovo kao svoju državu, to jest da im je nametnuto da glasaju i da, samim tim, odgovornost za priznavanje da čine deo države Kosovo prelazi u njihove ruke. S druge strane, deo ispitanika navodi da je kampanja za izlazak na izbore i glasanje za Jedinstvenu listu posledica straha od gubitka posla i da će zaposleni u javnom sektoru izaći i glasati da bi sačuvali radna mesta i očuvali izvor prihoda. Njima se nameće parola „izaći da ne bi izgubio posao“, dok je na prethodnim izborima ta parola bila „izaći da dobiješ posao“.

Strah se vidi kao glavni faktor koji će opredeliti ljude za to da li će izaći na izbore. Preovlađuje stav da ovi izbori neće doneti ništa dobro građanima. Narod se pita da li izlazak znači priznavanje Kosova.

Pristajanjem na izbore država Srbija odustaje od svojih institucija na severu KiM.

Građansku inicijativu srpsku deo učesnika fokus grupe ocenjuje pozitivno. Doživljava se kao nametnuta, s mnogo osoba čije su biografije upitne, a takođe se navodi da u njoj ima i osoba koje nisu želele da učestvuju.

Regularnost izbora jedna je od velikih bojazni građana. Znatan deo ispitanika sumnja u regularnost izbora. Razlozi koji se navode jesu: i dalje nepoznat ukupan broj birača (veliki broj novoupisanih birača koji su pravo na izlazak na izbore stekli na osnovu mesta rođenja), mogućnost glasanja poštom, što se vidi kao način da se podmetnu listići koji će ići u korist jedinstvene liste Građanske inicijative srpske, kao i razni uticaji zainteresovanih strana.

Prva smetnja jesu nama birački spiskovi.

Argumenti ZA izlazak na izbore su:

- *Pokušaj da se utiče na svoju sudbinu.*
- *Da ne pobeđe Albanci.*
- *Šansa da se promene ljudi koji su već 14 godina smenjaju na vlasti.*
- *Korist za pojedince koji su se kandidovali.*
- *Ništa za sever, korist za Srbiju.*
- *I zato volimo da izađemo na te izbore, zato što se glasa za čoveka. Narod ima šansu da promeni te ljude koji su već 14 godina na vlasti.*
- *Kasniji ulazak u pregovore i osvajanje političkog prostora za srpski živalj na KiM, kasniji ulazak znači da manje dobijaš.*
- *Glasaćemo da ne dozvolimo nekom drugom da glasa.*
- *To je pitanje egzistencije. Glasaj da bi imao posao. Da ne izgubiš posao.*

Argumenti PROTIV izlaska na izbore su:

- *Želja da se poštuje Ustav Republike Srbije.*
- *Nelegitimnost izbora.*
- *Ovo su kosovski izbori.*
- *Zato što su laž, posebno kad se kaže da su statusno neutralni.*
- *Ne idu u prilog srpskom narodu.*
- *Što se preti gubitkom posla ukoliko se na njih ne izađe.*
- *Zato što se sprovode nasilno, bahato, što plaše narod.*
- *Predstvljaju izdaju.*
- *Izboriti se u bici koja nije fer, koja neće da bude poštena, gde će da bude puno podmetačine... Teško.*
- *Nijedna stranka nije iznela program zašto izaći na izbore.*

6. Idealni kandidat

Najvažnija osobina kandidata kojeg bi bili spremni da podrže svi ispitanici jeste poštenje, odnosno baziranje na ličnosti, na glasanju za „ime i prezime“. Od idealnog kandidata očekuje se da je:

- pošten,
- neukaljanog imena,
- domaćin, čovek iz naroda,
- častan.

Poželjne osobine osobe koja bi zavredela poverenje birača:

- *vredan,*
- *iskusan,*
- *pismen, obrazovan,*
- *ima sposobnost da menja stvari,*
- *ima pregovaračke sposobnosti – može da razgovara sa svima i brani interese Srba sa severa KiM,*
- *hrabar i ne plaši se pretnji,*
- *ne laže i ne daje prazna obećanja,*
- *dosledan i odgovoran prema svom poslu,*

- *nije osuđivan,*
- *nije lakom na pare,*
- *razmišlja svojom glavom, nije zavisao od vodećih partija.*

Deo sagovornika navodi da su potrebna nova lica jer se za postojeće lokalne političare vezuju različite negativne osobine, afere, korupcija i oni se ne vide kao dobri kandidati koji mogu uticati na pozitivne promene.

7. Kampanja

Deo predizborne kampanje treba da se vodi preko društvenih mreža. Sem elektronskih medija, to jest televizije kao izvora informacija, većina sagovornika navodi internet, odnosno **Facebook**, kao značajan izvor informacija ili kao dopunu za informacije koje se mogu dobiti na radiju i televiziji.

Većina učesnika fokus grupa kombinuje izvore informacija, navodi da ne veruje u potpunosti jednom mediju nego kombinuje izvore i tako dobija potpuniju sliku o važnim pitanjima. Lokalne radio i TV stanice ocenjuju se različito, kao pozitivnije navode se Radio „Kontakt“ i TV i Radio „Mir“.

Takođe, nefomalna komunikacija veoma je rasprostranjena, što se može ilustrovati izjavom jednog od sagovornika: *Znate, mi se ovde svi pomalo bavimo politikom.*

Ciljna grupa kampanje jesu mladi, obrazovani ljudi, koji sebe vide kao nekoga ko zasluhuje perspektivu. Takođe, drugi deo ciljne grupe treba da budu tzv. gubitnici, oni koji su nezaposleni više godina, koji sebe percipiraju kao da su van sistema rada, države, koji su siromašni i naizgled bez mogućnosti da se integrišu u društvo bez obzira na način rešavanja „velikih pitanja“ poput statusa, izbora, državnosti, koji su fokusirani na svakodnevnu borbu za egzistenciju.

DESKRIPTIVNA STATISTIKA

Na pitanje koji je njihov dugogodišnji nerešivi problem, najveći broj ispitanih – 29,3% je odgovorio da je to zaposlenje, 16,2% težak materijalni položaj, dok po 8,4% izjavljuje da su to osećaj sigurnosti i stambeno pitanje.

Koji je Vaš dugogodišnji problem koji ne možete da rešite?	Broj	%
Zaposlenje	161	29,3
Težak materijalni položaj	89	16,2
Osećaj sigurnosti	46	8,4
Stambeno pitanje	46	8,4
Nemam problem	34	6,2
Zdravlje	30	5,5
Los infrastruktura	30	5,5
Licni problemi	27	4,9
Obrazovanje	22	4,0
Konstantna neizvesnost	10	1,8
Los društveni i kulturni život	8	1,5
Politicka situacija na KiM	6	1,1
Korupcija i kriminal	5	0,9
Nemogućnost usavršavanje	5	0,9
Nemogućnost da odem sa KiM	4	0,7
Sloboda kretanja	4	0,7
Elementarna prava	3	0,5
Legalizacija objekta	3	0,5
Nedostatak pomoći poljoprivrednicima	3	0,5
Pritisak vlasti iz Pristine	3	0,5
Ostati uz Srbiju	3	0,5
Nemogućnost otpocinjavanja sopstvenog posla	3	0,5
Mnogo problema	2	0,4
Los položaj mladih	2	0,4
Ukupno	549	100,0

Molimo Vas da ocenom od 1-loše do 5- odlično ocenite rad:	AS
Vrtića	3,8
Škola	3,5
Pošte	3,5
Zdravstvenih institucija	2,9
Elektrodistribucije	2,8
Opštinske administracije	2,5
Policije	1,8
Sudova	1,8
Tužilaštava	1,7

Ispitanici su od 1 do 5 ocenjivali kvalitet rada različitih institucija. Najbolje su ocenjene obrazovne institucije – vrtići (3,8) i škole (3,5) i pošta – 3,5. Najmanje ocene date su policiji (1,8), sudovima (1,8) i tužilaštvu (1,7).

Ispitanicima je postavljeno pitanje šta je danas glavni prioritet Srba koji žive na severu KiM. Kao i u pitanju „Koji je Vaš dugogodišnji problem koji ne možete da rešite?“, tako je i ovde najveći broj ispitanih odgovorio da je to nezaposlenost, čak njih 378, odnosno 14,3%. Kao drugi prioritet je označeno

unapređenje infrastrukture (11,2%), dok je kao treći prepoznato smanjenje siromaštva – 10,1%. Očuvanje teritorijalnog integriteta kao prioritet je označilo 0,1% ispitanih.

Šta je danas glavni prioritet Srba koji žive na severu KiMa?	Broj	%
Smanjenje nezaposlenosti	378	14,3
Unapređenje infrastrukture (struja, voda...)	296	11,2
Smanjenje siromaštva	267	10,1
Smanjenje kriminala i korupcije	254	9,6
Unapređenje bezbednosti i slobode kretanja	246	9,3
Unapređenje vladavine prava i zakona	195	7,4
Veći uticaj Srba na politiku Vlade Srbije	166	6,3
Unapređenje uslova za lečenje	125	4,7
Unapređenje kulturnog života	111	4,2
Unapređenje uslova za razvoj preduzetništva	90	3,4
Unapređenje uslova za školovanje	77	2,9
Unapređenje uslova za sport	74	2,8
Unapređenje saradnje Srba sa severa KiMa sa ostalim Srbima...	66	2,5
Borba protiv sive ekonomije	65	2,5
Unapređenje položaja Srba u odnosu na međunarodne institucije na KiM	57	2,2
Unapređenje informisanja	42	1,6
Unapređenje odnosa sa albanskim stanovništvom	39	1,5
Očuvanje postojećeg stanja	38	1,4
Unapređenje položaja Srba u odnosu na vlasti u Prištini	28	1,1
Unapređenje odnosa sa nealbanskim stanovništvom	16	0,6
Sloboda i sigurnost	4	0,2
Očuvanje teritorijalnog integriteta	2	0,1
Opstanak	1	0,0
Povratak IRL	1	0,0
Ukupno	2638	100,0

Unapređene zaštite svakog Srbina bez obzira na mesto življenja na KiM je kao prioritet Srba na KiM označilo 60,9% ispitanih, odnosno 340 ispitanih. 47 učesnika istraživanja misli da je to povezivanje i jačanje veza između srpskih opština na severu. Ostajanje u sastavu Srbije je kao prioritet označilo 0,2% ispitanih.

Prioritet Srba na Kosovu i Metohiji treba da bude?	Broj	%
Da se unapredi zaštita svakog Srbina ma gde živeo na KiMu	340	60,9
Povezivanje i jačanje veza između srpskih opština na severu	47	8,4
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština i što veći uticaj na vlasti u Beogradu	33	5,9
Budućnost treba u potpunosti vezati za politiku Beograda	33	5,9
Da se svaka opština okrene sama sebi	31	5,6
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština	30	5,4
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština i što veći uticaj na međunarodnu zajednicu	20	3,6
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština i da pokušaju da nađu zajedničke interese sa albanskim stanovništvom	8	1,4

Prioritet Srba na Kosovu i Metohiji treba da bude?	Broj	%
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština i što veći uticaj na vlasti u Prištini	6	1,1
Povezivanje i jačanje veza između svih srpskih opština i unapređenje saradnje sa nealbanskim stanovništvom	4	0,7
Ostati, opstati	2	0,4
Ostati u sastavu Srbije	2	0,4
Sloboda kretanja	1	0,2
Integracija u KiM	1	0,2
Ukupno	558	100,0

Približno 32% ispitanih je izjavilo da je osrednje pratilo Briselske pregovore, 21% untezivno, 16,2% veoma slabo, 12,5% slabo, 10,7% veoma intenzivno, 7,7% se ne seća.

U kojoj meri ste pratili Briselske pregovore?	Broj	%
Osrednje	179	31,9
Intenzivno	118	21,0
Veoma slabo	91	16,2
Slabo	70	12,5
Veoma intenzivno	60	10,7
Ne sećam se	43	7,7
Ukupno	561	100,0

Ispitanici su pitani na koji su se način informisali o Briselskom sporazumu. Najveći procenat informisao se putem srpskih javnih (35,5%) i privatnih (26,3%) medija, dok je 19,5% informacije o sporazmu dobijalo online.

Iz kojih ste se medija (TV, radio, novine, internet) informisali o Sporazumu koji je aprila ove godine postpisan u Briselu?	Broj	%
Srpskih javnih (RTS, Radio Beograd...)	460	35,5
Srpskih privatnih (Pink, B92, Prva, Blic, Informer, Kurir, Novosti, Politika...)	341	26,3
Internet	253	19,5
Lokalnih javnih	82	6,3
Lokalnih privatni	43	3,3
Zapadnih (Slobodna Evropa, Glas Amerike, Dojče Vele...)	43	3,3
Kosovskih javnih (RTK 1, RTK 2)	24	1,9
Ruskih (Glas Rusije...)	17	1,3
Nisam se informisao (Ne čitati)	16	1,2
Albanskih	8	0,6
Kosovskih privatnih (Koha, Zeri, KTV, Klan Kosova)	7	0,5
Nekih drugih, koji? (Upisati)	1	0,1
Ukupno	1295	100,0

Da li ste pročitali Briselski sporazum?	Broj	%
Ne, ali znam za mene bitne informacije	221	39,4
Ne	188	33,5
Da, ali ne u celosti	99	17,6
Da, u celosti	53	9,4
Ukupno	561	100,0

39,4% ispitanih izjavljuje da nije pročitalo Briselski sporazum, ali da zna za njih bitne informacije. 33,5% nije pročitalo, 17,6% je pročitalo, ali ne u celosti, dok je u celosti pročitalo svega 9,4% ispitanika.

Ispitana je prihvatljivost određenih odredbi Briselskog sporazuma. Najprihvatljivije je formiranje Zajednice većinskih srpskih opština na KiM (41,8%) i odrednica da će zajednica imati puni nadzor u oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanog i ruralnog planiranja (41,2%). Najmanje prihvatljivo je to da će pravosudne vlasti biti integrisane u okviru kosovskog pravnog okvira (11,3%).

Da li su Vam prihvatljive odredbe Briselskog sporazuma?	Da		I da i ne		Ne		Ukupno	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Formiranje Zajednice većinskih srpskih opština na KiMu	233	41,8	199	35,7	126	22,6	558	100
Zajednica će imati puni nadzor u oblastima ekonomskog razvoja, obrazovanja, zdravstva, urbanog i ruralnog planiranja	229	41,2	200	36,0	127	22,8	556	100
Zajednica će imati predsednika, potpredsednika, skupštinu i veće	218	39,1	208	37,3	131	23,5	557	100
Zajednica će imati predstavničku ulogu pri centralnoj vlasti	146	26,3	230	41,4	180	32,4	556	100
Potpisnici se obavezuju na postizanje sporazuma o telekomunikacijama i energetici	97	17,4	229	41,2	230	41,4	556	100
Održavanje lokalnih izbora u 2013. godini	90	16,2	205	36,9	261	46,9	556	100
Policija će biti jedinstvena, integrisana u okviru kosovske policije	82	14,7	189	33,9	286	51,3	557	100
Pripadnicima drugih bezbednosnih srpskih struktura biće ponuđeno mesto u odgovarajućim kosovskim strukturama	72	12,9	219	39,3	266	47,8	557	100
Pravosudne vlasti će biti integrisane u okviru kosovskog pravnog okvira	63	11,3	190	34,1	304	54,6	557	100

74% ispitanika misli da se zdravstvo na KiM treba finansirati bez konkursa, približno po 72% to misli za obrazovanje i socijalnu zaštitu. Većina ispitanih (56,4%) mislim da se po projektima treba finansirati jedino infrastruktura.

Na koji način bi trebalo da se finansiraju srpske institucije na KiM?	Bez konkursa		Po projektima	
	Broj	%	Broj	%
Zdravstvo	410	74,0	144	26,0
Obrazovanje	403	72,7	151	27,3
Socijalna zaštita	400	72,2	154	27,8
Kultura	321	57,9	233	42,1
Pravna, tehnička i kadrovska pomoć Srbima	314	56,8	239	43,2
Telekomunikacije	291	52,7	261	47,3
Infrastruktura	240	43,6	311	56,4

16,1% učesnika istraživanja misli da svi Srbi sa KiM treba da budu korisnici novčane pomoći, 15,9% misli da to trebaju biti materijalno ugrožena domaćinstva, dok najmanji broj – 4,5% misli da to trebaju biti studenti.

Ko treba da bude korisnik novčane pomoći?	Broj	%
Svi Srbi sa Kosova i Metohije	249	16,1
Domaćinstva sa primanjima nižim od republičkog proseka	247	15,9
Osobe sa invaliditetom	233	15,0
Nezaposleni duže od 6 meseci	232	15,0
Deca čiji su roditelji poginuli kao pripadnici Vojske i Policije Srbije	204	13,2
Srbi koji su raseljeni, a nemaju rešeno stambeno pitanje	120	7,7
Ratni vojni invalidi	104	6,7
Deca iz porodica ratnih vojnih invalida	91	5,9
Studenti	69	4,5
Ukupno	1549	100,0

Nakon potpisivanja Briselskog sporazuma položaj Srba će se pogoršati, sa ovom tvrdnjom se slaže 34,2% ispitanih, kada je reč o severu KiM. Svega 2% misli da će se položaj značajno unaprediti. 32,3% misli da će se u centru u na jugu KiM značajno pogoršati položaj Srba, kao posledica potpisivanja Briselskog sporazuma, dok 4,2% misli da će se značajno unaprediti.

Kakva su Vaša očekivanja kada je u pitanju položaj Srba nakon potpisivanja Briselskog sporazuma?	severu KiMa		centru i jugu KiMa	
	Broj	%	Broj	%
Pogoršati	189	34,2	133	24,4
Značajno pogoršati	174	31,5	176	32,3
Ostati isti	143	25,9	150	27,5
Unaprediti	36	6,5	63	11,6
Značajno unaprediti	11	2,0	23	4,2
Ukupno	553	100,0	545	100,0

Na pitanje kakav će odnos imati Beograd prema severu KiM nakon potpisivanja Briselskog sporazuma, 28,8% misli da će se podrška smanjiti, 25,2% da će se značajno smanjiti. Manje od 2% veruje da će podrška biti značajno veća. Što se tiče centra i juga KiM, 26,6% ispitanih izjavljuje da će podrška prestati.

Kakav će odnos imati Beograd nakon potpisivanja Briselskog sporazuma prema:	severu KiMa		centru i jugu KiMa	
	Broj	%	Broj	%
Podrška će se smanjiti	160	28,8	109	19,9
Podrška će se značajno smanjiti	140	25,2	128	23,4
Podrška će biti na istom nivou	114	20,5	118	21,5
Prestaće podrška	105	18,9	146	26,6
Podrška će biti veća	25	4,5	28	5,1
Podrška će biti značajno veća	10	1,8	18	3,2
Ukupno	554	100	547	100

U slučaju da nakon primene Briselskog sporazuma procene da implementacija dovodi do rešenja koja nisu u skladu sa njihovim očekivanjima, 47,4% ispitanih će postupiti kao i njihova okolina, dok će svega 24 njih postupati onako kako budu postupali politički lideri Srba sa KiM.

U slučaju da nakon primene Briselskog sporazuma procenite da njegova implementacija dovodi do rešenja koja nisu u skladu sa Vašim očekivanjima, Vi cete?	Broj	%
Postupiti onako kako postupa većina Srba na KiMu	266	47,4
Pružiti političku podršku onima koji su protiv primene Briselskog sporazuma	75	13,4
Postupiti kako postupaju institucije koje zastupaju interese Srba na KiMu	75	13,4
Išlićemo se svi	55	9,8
Išliću decu	38	6,8
Politički angažovati	28	5,0
Postupiti onako kako budu postupali politički lideri Srba sa KiMa	24	4,3
Ukupno	561	100,0

Mediji koje ispitanici najviše prate su dnevne vesti na TV-u, dnevne novine, odnosno članci sa političkim temama, zatim TV emisije sa političkim, društvenim i ekonomskim sadržajem.

Koliko često?	Veoma često		Često		Retko		Osred-nje		Nikada		Ne-mam stav	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Pratite dnevne vesti na TV u toku dana	142	25,5	192	34,5	97	17,4	107	19,2	16	2,9	2	0,4
Čitate članke sa političkim temama u dnevnim novinama	115	20,7	157	28,2	122	21,9	115	20,7	44	7,9	3	0,5
Pratite TV emisije sa političkim, društvenim ili ekonomskim sadržajem	89	16,1	168	30,3	133	24,0	122	22,0	39	7,0	3	0,5
Učestvujete na skupovima koji nemaju partijski karakter	53	9,7	117	21,3	130	23,7	72	13,1	160	29,1	17	3,1
Vodite političke diskusije	50	9,1	85	15,5	172	31,3	106	19,3	132	24,0	5	0,9

Koliko često?	Veoma često		Često		Retko		Osrednje		Nikada		Nemam stav	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Sa sugrađanima zajednički pokušavate da rešite neki problem	32	5,8	96	17,5	176	32,1	92	16,8	136	24,8	17	3,1
Pokušavate prijatelje i poznanike pridobiti za Vaše političko mišljenje	27	4,9	52	9,4	136	24,6	56	10,1	268	48,6	13	2,4
Učestvujete na partijskim mitinzima i predizbornim skupovima	24	4,4	40	7,3	158	28,7	63	11,5	248	45,1	17	3,1
Sa političarima pričate o temama i stvarima koje su bitne za društvo	20	3,6	52	9,4	127	23,0	58	10,5	277	50,3	17	3,1
Ste radili kampanju za kandidata ili partiju podržali	16	2,9	28	5,1	114	20,7	52	9,4	324	58,8	17	3,1

Kao i u nekim gorepomenutim pitanjima, i u pitanju koje su im vrednosti i principi bliski, ispitani su se izjasnili da je to veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju (16,7%), kao i smanjenje razlika između bogatih i siromašnih (13,8%).

Koje vrednosti i principi su Vam bliski?	Broj	%
Veća briga države o zapošljavanju, lečenju i školovanju	358	16,7
Smanjenje razlika između bogatih i siromašnih	297	13,8
Razvijanje osećaja solidarnosti među građanima	287	13,4
Vladavina prava i pravne države	244	11,4
Zaštita interesa naroda kojem ja pripadam	241	11,2
Postojanje reda i poretka u društvu	181	8,4
Slobodan razvoj svakog pojedinca	169	7,9
Oslanjanje na tradiciju i istoriju, jer su one putokaz za budućnost	117	5,5
Zaštita strateških privrednih grana Srbije	107	5,0
Poštovanje prava na različitost/sopstveni izbor svih građana	102	4,8
Domnacija privatne svojine i lične odgovornosti građana za sebe	42	2,0

58,2% ispitanika misli da su izbori u funkciji priznavanja Kosova kao države, dok 19,3% misli da izbori imaju funkciju sprovođenja Briselskog sporazma koji garantuje stvaranje Zajednice opština.

Kako gledate na predstojeće izbore?	Broj	%
Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju	319	58,2
Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazma koji garantuje stvaranje Zajednice opština	106	19,3
Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom	66	12,0
Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave	57	10,4
Ukupno	548	100,0

Na pitanje koji su njihovi srgumenti za izlazak na lokalne izbore, skoro trećina (30%) ispitanika izjavljuje da ih

nema, dok približno petina (18,8%) navodi da je to poboljšanje položaja Srba na KiM i osvarenje njihovih prava.

Koju su Vaši argument za izlazak na lokalne izbore?	Broj	%
Nijedan	124	30,0
Poboljšanje položaja Srba na KiM i ostvarenje prava	78	18,8
Da uzmemo stvari u svoje ruke i uticemo na resavanje nasih problema	27	6,5
Obrana ličnih interesa	25	6,0
Treba izaci, to je obaveza	18	4,3
Promene	15	3,6
Zelim da dam glas kandidatu kog podržavam	14	3,4
Nemam stav	13	3,1
Podrska politici Beograda	13	3,1
Formiranje Zajednice srpskih opština	10	2,4
Poboljšanje rada lokalne samoupravne i fokusiranja na lokalno	9	2,2
Promeniti nevalitetne ljude na vlasti	9	2,2
Podrska nekom ko zastupa interese Srba	7	1,7
Zadržavanje srpskih institucija na severu	7	1,7
Podrska sugrađanima i svom narodu	6	1,4
Nastavak saradnje sa Beogradom	6	1,4
Vladavina prava	6	1,4
Ojacati veze medju srpskim opstinama	5	1,2
Poboljšanje bezbednosti na KiM	4	1,0
Zaposlenje	4	1,0
Nacin glasanja	4	1,0
Da se spreci kradja glasova	3	0,7
Stupanje na snagu Briselskog sporazuma	2	0,5
Izasao bih ako svi budu glasali	2	0,5
Da ne izgubim posao	2	0,5
Ekonomski rast	1	0,2
Ukupno	414	100,0

Pitani koji su njihovi argumenti protiv izlaska na lokalne izbore, ispitani odgovaraju da su izbori priznavanje države Kosovo (47,1). 10,7% nema argument protiv.

Koju su Vaši argument protiv izlaska na lokalne izbore?	Broj	%
Izbori su priznavanje drzave Kosovo	221	47,1
Nemam ni jedan razlog	50	10,7
Nemam stav	27	5,8
Nece povoljno uticati na položaj Srba na KiM	27	5,8
Nemam za koga da glasam	21	4,5
Izbori znace prestanak podrške od strane Srbije	20	4,3
To nisu srpski izbori	14	3,0
Strah	14	3,0
Nesigurnost	13	2,8
Nece senista promeniti	13	2,8
Podrska sugrađanima i narodu	12	2,6
Izborisu gaenje srpskih institucija	12	2,6
Plasim se zloupotrebe rezultata	7	1,5
Formiranje Albanske drzave	5	1,1
Rezultati dosadasnjih predstavnika Srba	4	0,9
Nisam upisan u biracki spisak	3	0,6
Treba izaci	2	0,4
Mali broj Srba koji ce glasati	2	0,4
Plasim se gubitka posla	2	0,4
Ukupno	469	100

Na pitanje šta je to što će ih opredeliti da izađu na lokalne izbore, najveći broj – 18,5% je rekao da neće glasati, 9% nema stav, isti broj kaže da je to odluka većina ili bolja budućnost za Srbe na KiM nakon izbora.

Šta je to što će Vas opredeliti da izadete ili ne na lokalne izbore?	Broj	%
Necu glasati	82	18,5
Nemam stav	40	9,0
Odluka većine	40	9,0
Bolja budućnost za Srbe na KiM nakon izbora	40	9,0
Izbori su priznavanje Kosova	35	7,9
Bezbednosna situacija na dan glasanja	31	7,0
Program kandidata	27	6,1
To nisu srpski izbori	22	5,0
Izdicu ako budem imao licnu korist	17	3,8
Izdicu da mi neko ne ukrade glas	13	2,9
Priznanje Broselskog sporazuma	12	2,7
Da uzmemo stvar u svoje ruke, da biramo nase kandidate	12	2,7
Posao	11	2,5
Kandidati su losi	11	2,5
Politika Vlade Srbije	11	2,5
Zelim da ucestvujem na izborima	8	1,8
Direktan izbor kandidata	6	1,4
Politicka situacija na Severu	5	1,1
Izbori su formiranje Kosovskih institucija	4	0,9
Zelja za promenom	4	0,9
Nista se nece promeniti	4	0,9
Izbori su formiranje Albanske drzave	2	0,5
Plasim se da ne ostanem bez posla	2	0,5
Ojacavanje srpskih institucija na KiM	2	0,5
Stav onih koji su protiv izbora	1	0,2
Novac	1	0,2
Ukupno	443	100

Na pitanje koje bi osobine morala da ima osoba koja bi zavredela njihovo poštovanje, ispitanici su odgovarali relativno heterogeno. Po približno 4% imaju odgovori: da mi je ideološki blizak, da je oženjen, da zna da izabere saradnike, da ga znam lično, da je stariji od 45 godine, da je dobar pregovarač, da je vernik, da brani interese Srba prema Beogradu, da brani interese Srba prema Prištini, da mu je stalo do morala, da zna da mobilise građane da mu pomognu u promenama, da je u svojoj karijeri nešto značajano postigao, da brani interese Srba prema EU, SAD

Koje osobine bi morala da ima osoba koja bi zavredela Vaše poštovanje?	AS
Da mi je ideološki blizak	4,1
Da je oženjen	4,0
Da zna da izabere saradnike	3,8
Da ga znam lično	3,8
Da je stariji od 45 godine	3,7
Da je dobar pregovarač	3,7
Da je vernik	3,6
Da brani interese Srba prema Beogradu	3,6
Da brani interese Srba prema Prištini	3,6
Da mu je stalo do morala	3,5
Da zna da mobilise građane da mu pomognu u promenama	3,5
Da je u svojoj karijeri nešto značajano postigao	3,5
Da brani interese Srba prema EU, SAD	3,4

Koje osobine bi morala da ima osoba koja bi zavredela Vaše poštovanje?	AS
Da brani interese Srba prema Rusiji, Kini	3,4
Da poštuje zakon	3,3
Da ima uticaj kod Vlade Srbije i izdejstvuje pozitivne i spreči negativne odluke	3,1
Da ima uticaj da kod međunarodne zajednice izdejstvuje pozitivne i spreči negativne odluke	2,9
Da ima čistu biografiju	2,9
Da je obrazovan	2,8
Da je Srbin	2,7
Da ima uticaj kod svoje partije i izdejstvuje pozitivne i spreči negativne odluke	2,7
Da je čestit	2,7
Da drži reč, odnosno da sprovodi obećano	1,9

Ispitanici su pitani za koga bi glasali da su danas izbori. Najveći broj njih nije odabrao nijednu političku opciju, već su rekli da ne bi glasali (45%), da nisu sigurni za koga (24,9%), ili nisu želeli da se izjasne (18,7%).

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Broj	%
Ne bih glasao	250	45,0
Nisam siguran za koga bi glasao	138	24,9
Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	104	18,7
Precrtao bih listić	52	9,4
Oliver Ivanovic	3	0,5
SLS	2	0,4
Seselj/SRS	2	0,4
Stevan Vukmirovic	1	0,2
Gradjanska inicijativa srpska	1	0,2
DS	1	0,2
SPS	1	0,2
Ukupno	555	100,0

Ispitani su stavovi ispitanika prema Crnogorcima, Bošnjacima i Albancima na KiM. Najtolerantiji su prema Crnogorcima (39,8% bi radilo u firmi čiji je vlasnik Crnogorac), dok su najmanje tolerantni prema Albancima (50,9% ispitanika ne bi radilo u firmi čiji je vlasnik Albanac). Ispitanici su relativno indiferentni kada su u pitanju Bošnjaci sa KiM.

Da li (biste)?	Da		Zavis		Ne	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Radili u firmi čiji je vlasnik Crnogorac	222	39,8	191	34,2	145	26,0
Pokrenuli posao sa Crnogorcem sa KiMa	217	38,9	212	38,0	129	23,1
Postoji prioritet/problem zbog kojeg bi se udružili sa Crnogorcem sa KiMa i radili na njegovom rešenju	198	35,5	214	38,4	146	26,2
Pokrenuli posao sa Bošnjakom sa KiMa	171	30,6	220	39,4	167	29,9
Radili u firmi čiji je vlasnik Bošnjak	159	28,5	198	35,5	201	36,0
Postoji prioritet/problem zbog kojeg bi se udružili sa Bošnjakom sa KiMa i radili na njegovom rešenju	156	28,0	223	40,0	179	32,1
Pokrenuli posao sa Albancem sa KiMa	120	21,5	212	37,9	227	40,6
Postoji prioritet/problem zbog kojeg bi se udružili sa Albancem sa KiMa i radili na njegovom rešenju	114	20,5	217	39,0	226	40,6
Radili u firmi čiji je vlasnik Albanac	100	17,9	174	31,2	284	50,9

29,1% ispitanih je više puta razmišljalo, ali nikada nisu pokušali da pokrenu sopstveni posao. 24,8% nikada nije ni razmišljalo. 16,8% je počelo i uspelo, 12,1 počelo i nije uspelo.

Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Broj	%
Da, više puta ali nisam počeo	163	29,1
Ne nikada nisam razmišljao	139	24,8
Da, jednom ili dva puta ali nisam počeo	97	17,3
Da, počeo i uspeo	94	16,8
Da, počeo i nisam uspeo	68	12,1
Ukupno	561	100,0

Ono što bi najviše motivisalo ispitanice da pokrenu svoj posao jeste dobra ideja (28,6%) i nepovratna novčana sredstva (22%). Na dnu motiva su želja da uposle nezaposlene i starost.

Šta bi vas motivisalo da pokrenete svoj posao?	Broj	%
Dobra ideja	159	28,6
Nepovratna novčana sredstva	122	22,0
Način da zaposlim sebe	66	11,9
Kvalitet ljudi sa kojima ću da radim	62	11,2
Mogućnost prodaje roba i usluga na tržištu u dužem vremenskom period	42	7,6
Olakšice za one koji počinju privatan posao	39	7,0
Podrška države u smislu da u slučaju neuspeha da dodatnu pomoć	28	5,0
Povoljno političko okruženje	19	3,4
Stimulativna poreska politika	9	1,6
Nešto drugo šta? Upisati	6	1,1
Zelja da uposlim nezaposlene	2	0,4
Stara sam	1	0,2
Ukupno	555	100,0

Ispitanici su pitani šta ih sprečava da pokrenu svoj posao. Većina navodi finansijske razloge - 60% izjavljuje da nema kapital, 13,1% navodi nepovoljno ekonomsko okruženje. Samo 3% navodi manjak sopstvenog znanja.

Šta je to što Vas sprečava pokrenete svoj posao?	Broj	%
Nemam kapital	316	60,0
Nepovoljno ekonomsko okruženje	69	13,1
Nemam adekvatnu ideju	56	10,6
Nepovoljno političko okruženje	40	7,6
Nepovoljni uslovi koje daju banke	30	5,7
Nemam potrebno znanje	16	3,0
Ukupno	527	100,0

Sektor za koji bi se ispitanici odlučili bio bi u najvećem broju trgovina (31,2%) i poljoprivreda (13,3%).

U kojem sektoru bi pokrenuli svoj posao?	Broj	%
Trgovina	171	31,2
Poljoprivreda	73	13,3
Obrazovanje/obuke/edukacije	69	12,6
Zanatstvo	67	12,2

U kojem sektoru bi pokrenuli svoj posao?	Broj	%
Proizvodnja	46	8,4
Turizam	30	5,5
Istraživanje i analize	27	4,9
Marketing	23	4,2
IT	17	3,1
Informisanje	13	2,4
Ugostiteljstvo	5	0,9
Umetnost i kultura	2	0,4
Graficki dizajn	2	0,4
Reciklaza	1	0,2
Argitektura i građevinarstvo	1	0,2
Usluge	1	0,2
Ukupno	548	100,0

Kada je u pitanju pokretanje sopstvenog posla, 29,4% bi uložilo svoj rad, 27,3% znanje, 11% prostor, 7% ništa.

Šta imate da uložite?	Broj	%
Rad	210	29,4
Znanje	195	27,3
Prostor	79	11,0
Ništa	50	7,0
Iskustvo	48	6,7
Organizacione sposobnosti	41	5,7
Novac	24	3,4
Poznavanje tržišta	22	3,1
Ne želim ništa da uložim	18	2,5
Tehnologiju	15	2,1
Robu/Uslugu	13	1,8
Ukupno	715	100,0

Pol	Broj	%
Muški	306	54,8
Ženski	252	45,2
Ukupno	558	100,0

Polna struktura uzorka je relativno homogena. 306 ispitanika je muškog, 45,2% ženskog pola.

Starost	Broj	%
Do 25	90	16,5
Od 26 do 35	171	31,4
Od 36 do 65	266	48,9
Preko 65	17	3,1
Ukupno	544	100,0

Starosna struktura uzorka nam govori da približno polovina (48,9%) ispitanih pripada starosnoj grupi od 36 do 65 godina, 31,4% od 26 do 35. Najmađoj grupi do 25 pripada 16,5%, dok svega 3,1% pripada grupi od preko 65 godina.

Obrazovna struktura ispitanih prikazana je u tabeli ispod. Približno polovina ispitanih i očeva ispitanika je završila srednju stručnu školu. 24,9% ispitanika je fakultetski obrazovano, dok je kod očeva to slučaj u 11,5% slučajeva.

Najviše završeno obrazovanje	Ispitanika		Oca	
	Broj	%	Broj	%
Bez škole	4	0,7	33	6,3
Osnovna škola	24	4,3	95	18,2
Srednja stručna	274	49,0	259	49,5
Gimnazija	37	6,6	19	3,6
Viša škola	81	14,5	57	10,9
Fakultet	139	24,9	60	11,5
Ukupno	559	100,0	523	100,0

Ispitanici su pitani da opišu svoje zanimanje. Četvrtina je nezaposlena, 17,5% su radnici, 8,6% se snalazi. Približno četvrtina očeva su radnici, dok su 41,6% radnici. Najmanje je dukovodilaca srednjeg range 4 i 2.

Zanimanje ispitanika	Ispitanika		Oca	
	Broj	%	Broj	%
Nezaposlen	141	25,2	17	3,4
Radnik	98	17,5	129	25,5
Snalazim se	48	8,6	8	1,6
Službenik u administraciji (knjigovođe, računovođe, šalterski službenici i sl.)	38	6,8	15	3,0
Tehničar (mašinski, hemijski, veterinarski, medicinski, i sl.)	36	6,4	20	4,0
Stručnjak (inženjeri, profesori, lekari i sl.)	36	6,4	20	4,0
Privatni preduzetnik	35	6,3	11	2,2
Domaćica/domaćin (prevažadno se bavi poslovima u kući)	30	5,4	7	1,4
Penzioner	26	4,6	210	41,6
Rukovodilac (menadžer) nižeg ranga (šefovi, nadzornici, poslovode i sl.)	17	3,0	12	2,4
Slobodna profesija (umetnici, slobodni novinari, trgovački putnici i sl.)	14	2,5	2	0,4
Rukovodilac (menadžer) višeg ranga (direktori, direktori sektora, menadžeri...)	13	2,3	8	1,6
Poljoprivrednik	12	2,1	34	6,7
Samozaposlen, radi samostalno (zanatlije)	7	1,3	4	0,8
Osoblje zaštite (vojna lica, policija)	5	0,9	6	1,2
Rukovodilac (menadžer) srednjeg ranga, specijalista	4	0,7	2	0,4
Ukupno	560	100,0	505	100,0

Kako bi ocenili Vaš materijalni položaj na skali od 1 - loše do 10 - odlično?	Broj	%
1	22	3,9
2	60	10,8
3	96	17,2
4	70	12,6
5	127	22,8
6	75	13,5
7	43	7,7
8	33	5,9
9	15	2,7
10	16	2,9
Ukupno	557	100,0
AS	4,8	

Ispitanici su ocenjivali svoj materijalni položaj od 1 do 10. Većina – 127 njih je svoj položaj ocenilo sa 5, dok je svega 16 njih svom materijalnom stanju dalo 10. Prosek ocena bio je 4,8.

80,1% učesnika istraživanja je rođeno na teritoriji KiM, 11,2% su interno raseljena lica, 6,7% migranti, i 2% izbeglice.

Vi ste?	Broj	%
Rođeni ovde	444	80,1
Interno raseljeno lice	62	11,2
Migrant	37	6,7
Izbeglica iz BiH, Hrvatske, Slovenije	11	2,0
Ukupno	554	100,0

Da li imate nekretninu van KiMa?	Broj	%
Da	97	17,4
Ne	390	70,1
Ne želim da odgovorim	69	12,4
Ukupno	556	100,0

70,1% ispitanika nema nekretnine van KiM, 17,4% ima, dok ostalih 12,4% ne želi da odgovori.

Vaš stambeni status	Broj	%
Iznajmljujem stan	98	17,7
Stan mi je ustupljen na čuvanje	72	13,0
Vlasnik sam stana	383	69,3
Ukupno	553	100,0

Ispitan je stambeni status ispitanika. 69,3% su vlasnici stanova, 17,7% podstanari, dok 13% čuva stan.

Ocnom od 1 nezadovoljan do 5 zadovoljan ocenite koliko ste zadovoljni sa	AS
Svojim zdravljem	3,9
Mogućnošću da se oslonite na prijatelje	3,7
Mogućnošću da se pridržavate svojih životnih principa	3,4
Mogućnošću da se bavite stvarima koje Vam prčinjavaju zadovoljstvo	3,0
Koliko Vas Vaš posao ispunjava	2,9
Materijalnom sigurnošću	2,8
Zaštitom od kriminala i korupcije	2,1

Ispitanici su ocenjivali zadovoljstvo različitim aspektima života od 1 do 5. Najzadovoljniji su svojim zdravljem (3,9) i prijateljima (3,7), a najmanje zadovoljni materijalnom sigurnošću (2,8) i zaštitom od kriminala i korupcije (2,1).

Opština	Broj	%
Kosovska Mitrovica - Zona 1	71	12,7
Kosovska Mitrovica - Zona 2	68	12,1
Kosovska Mitrovica - Zona 3	27	4,8
Leposavić	101	18,0
Lešak	52	9,3
Sočanica	49	8,7
Zvečan - Zona 1	50	8,9

Zvečan - Zona 2	50	8,9
Zubin Potok - Zona 1	45	8,0
Zubin Potok - Zona 2	48	8,6
Ukupno	561	100,0

18% ispitanika živi u opštini Leposavić, 12,7% u zoni 1, 12,1% u zoni 2 Kosovske Mitrovice.

Povezanosti i razlike

[illegible]

Koji je Vaš dugogodišnji problem koji ne možete da rešite?		Da su danas izbori, za koga biste glasali?											
		Ne bih glasao	Nisam siguran za koga bi glasao	Precrtao bih listić	Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	Oliver Ivanović	Stevan Vukmirović	Gradjanska inicijativa srpska	SLS	DS	Seselj/SRS	SPS	Ukupno
Ukupno	Broj	244	135	52	101	3	1	1	2	2	2	1	543
	% od problem	44,9%	24,9%	9,6%	18,6%	0,6%	0,2%	0,2%	0,4%	0,2%	0,4%	0,2%	100,0%
	% od glasanje	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
% od problem - % od Koji je Vaš dugogodišnji problem koji ne možete da rešite?													
% od glasanje - % od Da su danas izbori, za koga biste glasali?													

Najveći broj (102) ispitanika koji svoje probleme opisuje kao egzistencijalne ne bi glasalo. Takođe ne bi glasalo najviše onih koji kao probleme ocenjuju ekonomske faktore i lične probleme. Od onih koji ne žele da se izjasne njih 34 opisuje svoje probleme kao egzistencijalne, 17 kao lične. Oni koji nisu sigurni svoje probleme opisuju kao egzistencijalne i ekonomske. Značajnost razlika na osnovu učestalosti proveravana je Pirsonovim hi-kvadrat testom i utvrđeno je da je razlika između grupa na osnovu glasanja i vrste problema statistički značajna na nivou 0,05.

Statistički značajna povezanost utvrđena je u odnosu na to da li su ispitanici pratili Briselske pregovore i njihovog izbora pri glasanju. Oni koji ne bi glasali su uglavnom pratili Briselske pregovore osrednje (88), kao i oni koji nisu sigurni (46). Ispitanici koji ne žele da se izjasne su u najvećem broju intenzivno pratili izbore (31). Statistička značajnost je na nivou manje od 0,01.

[illegible]

U kojoj meri ste pratili Briselske pregovore?		Da su danas izbori, za koga biste glasali?											Ukupno
		Ne bih glasao	Nisam siguran za koga bi glasao	Precrtao bih listi?	Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	Oliver Ivanovic	Stevan Vukmirovic	Gradjanska inicijativa srpska	SLS	DS	Seselj/SRS	SPS	
Intenzivno	Broj	46	31	8	31	0	0	0	0	0	1	0	117
	% od praćenja pregovora	39,3%	26,5%	6,8%	26,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,9%	0,0%	100,0%
	% od izbora	18,4%	22,5%	15,4%	29,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	21,1%
O srednje	Broj	88	46	13	28	1	1	0	0	1	1	0	179
	% od praćenja pregovora	49,2%	25,7%	7,3%	15,6%	0,6%	0,6%	0,0%	0,0%	0,6%	0,6%	0,0%	100,0%
	% od izbora	35,2%	33,3%	25,0%	26,9%	33,3%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	50,0%	0,0%	32,3%
Slabo	Broj	26	23	9	10	1	0	0	0	0	0	0	69
	% od praćenja pregovora	37,7%	33,3%	13,0%	14,5%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	% od izbora	10,4%	16,7%	17,3%	9,6%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	12,4%
Veoma slabo	Broj	43	24	9	10	0	0	0	2	0	0	0	88
	% od praćenja pregovora	48,9%	27,3%	10,2%	11,4%	0,0%	0,0%	0,0%	2,3%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	% od izbora	17,2%	17,4%	17,3%	9,6%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	15,9%
Ne sećam se	Broj	26	1	9	7	0	0	0	0	0	0	0	43
	% od praćenja pregovora	60,5%	2,3%	20,9%	16,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	% od izbora	10,4%	0,7%	17,3%	6,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	7,7%
Ukupno	Broj	250	138	52	104	3	1	1	2	1	2	1	555
	% od praćenja pregovora	45,0%	24,9%	9,4%	18,7%	0,5%	0,2%	0,2%	0,4%	0,2%	0,4%	0,2%	100,0%
	% od izbora	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
% od praćenja pregovora - % od U kojoj meri ste pratili Briselske pregovore?													
% od izbora - % od Da su danas izbori, za koga biste glasali?													

Hi kvadrat testom je utvrđena statistički značajna povezanost između glasačkog izbora ispitanih i kako misle da se socijalna zaštita treba finansirati. Statistička značajnost je na nivou manjem od 0,05.

Na koji nacin bi trebalo da se finansira socijalna zastita?	Da su danas izbori, za koga biste glasali?										
	Ne bih glasao	Nisam siguran za koga bi glasao	Precrtao bih listi?	Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	Oliver Ivanovic	Stevan Vukmirovic	Gradjanska inicijativa srpska	SLS	DS	Seselj/SRS	SPS
Bez konkur-sa, direktnim finansira-njem	193	99	36	64	2	0	0	0	1	1	0
Po projektima nakonkursu kod ministar-stava	54	38	15	38	1	1	1	2	0	1	1

Statistički značajna povezanost utvrđena je hi kvadrat testom, sa nivoom značajnosti manjim od 0,01, i to u odnosu na glasački izbor i očekivanja po pitanju položaja Srba na centru i jugu KiM. Najveći broj (36) onih koji bi glasali, a ne žele da se izjasne, kao i oni koji bi precrtali listić misle da će položaj Srba ostati isti. Oni koji misle da će se položaj značajno pogoršati me bi glasao ili nije siguran za koga bi glasao.

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kakva su Vaša očekivanja kada je u pitanju položaj Srba na centru i jugu KiMa nakon potpisivanja Briselskog sporazuma?				
	Značajno pogoršati	Pogoršati	Ostati isti	Unaprediti	Značajno unaprediti
Ne bih glasao	109	53	56	16	4
Nisam siguran za koga bi glasao	41	41	32	21	2
Precrtao bih listić	10	14	19	4	3
Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	13	22	36	22	10
Oliver Ivanović	0	0	2	0	1
Stevan Vukmirović	0	0	0	0	1
Gradjanska inicijativa srpska	0	0	0	0	1
SLS	1	0	1	0	0
DS	0	1	0	0	0
Seselj/SRS	1	1	0	0	0
SPS	1	0	0	0	0
Ukupno	176	132	146	63	22

Slični rezultati dobijeni su i kada je u pitanju sever KiM. Oni koji nisu sigurni z akoga bi glasali misle da će se položaj Srba na kosovu pogoršati, dok oni koji ne žele da se izjasne za koga bi glasali misli da će ostati isti. Oni koji ne bi glasali uglavnom izjavljaju da će se stanje značajno pogoršati. Statistička značajnost je takođe na nivou manjem od 0,01.

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kakva su Vaša očekivanja kada je u pitanju položaj Srba na na severu KiMa nakon potpisivanja Briselskog sporazuma?				
	Značajno pogoršati	Pogoršati	Ostati isti	Unaprediti	Značajno unaprediti
Ne bih glasao	126	78	39	2	0
Nisam siguran za koga bi glasao	28	68	34	7	1
Precrtao bih listić	11	18	18	3	2
Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	6	22	45	22	6
Oliver Ivanovic	0	1	1	0	1
Stevan Vukmirovic	0	0	0	0	1
Gradjanska inicijativa srpska	0	0	1	0	0
SLS	1	0	1	0	0
DS	0	1	0	0	0
Seselj/SRS	1	1	0	0	0
SPS	0	0	0	1	0
Ukupno	173	189	139	35	11

Najveći broj (76) onih koji ne bi glasali misle da će se podrška Beograda prema severu KiM značajno smanjiti, dok oni koji nisu sigurni za koga bi glasali uglavnom misle da će se podrška manjiti. Većina onih koji ne žele da se izjasne misle da će podrška ostati na istom nivou. Razlika među grupama statistički je značajna na nivou manjem od 0,01 (Pirsonov hi kvadrat = 193,48).

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kakav ce odnos imati Beograd nakon potpisivanja Briselskog sporazuma prema severu KiMa?					
	Podrška će biti značajno veća	Podrška će biti veća	Podrška će biti na istom nivou	Podrška će se smanjiti	Podrška će se značajno smanjiti	Prestaće podrška
Ne bih glasao	3	6	27	56	76	78
Nisam siguran za koga bi glasao	2	3	27	59	37	10
Precrtao bih listić	1	2	15	15	12	6
Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	3	13	42	26	11	8
Oliver Ivanovic	0	1	0	1	0	1
Stevan Vukmirovic	0	0	0	1	0	0
Gradjanska inicijativa srpska	1	0	0	0	0	0
SLS	0	0	0	0	1	1
DS	0	0	0	0	1	0
Seselj/SRS	0	0	0	0	0	1
SPS	0	0	0	1	0	0

Statistički značajna (na nivou manjem od 0,01) razlika uočena je po istoj temi koja se odnosi na centar i jug KiM. Ispitani koji ne bi glasali uglavnom izjavljuju da će podrška

prestati, dok oni koji nisu sigurni za koga bi glasali uglavnom misle da će se podrška značajno smanjiti. Oni koji bi precrtali listić ili ne žele da se izjasne misle da će podrška ostati na istom nivou.

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kakav ce odnos imati Beograd nakon potpisivanja Briselskog sporazuma prema centru i jugu KiMa?					
	Podrška će biti značajno veća	Podrška će biti veća	Podrška će biti na istom nivou	Podrška će se smanjiti	Podrška će se značajno smanjiti	Prestaće podrška
Ne bih glasao	8	6	39	41	59	89
Nisam siguran za koga bi glasao	1	10	22	37	39	27
Precrtao bih listić	2	2	16	10	8	13
Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	7	9	38	17	19	12
Oliver Ivanovic	0	0	0	1	0	2
Stevan Vukmirovic	0	0	0	0	1	0
Gradjanska inicijativa srpska	0	1	0	0	0	0
SLS	0	0	0	0	0	2
DS	0	0	0	1	0	0
Seselj/SRS	0	0	0	0	0	1
SPS	0	0	0	1	0	0

Većina ispitanika koji misle da su izbori u funkciji priznavanja Kosova kao države, ne bi glasalo, nisu sigurni da li bi glasali ili bi precrtali listić. Većina (40) koji ne žele da se izjasne za koga bi glasali misle da su izbori u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština. Statistička značajnost ovih veza ispitana je hi kvadrat testom (Pirsonov hi kvadrat = 180,93, značajnost manja od 0,01).

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kako gledate na predstojeće izbore?			
	Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju	Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština	Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom	Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave
Ne bih glasao	209	17	11	10
Nisam siguran za koga bi glasao	59	36	22	18
Precrtao bih listić	23	8	10	8
Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	22	40	21	17

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Kako gledate na predstojeće izbore?			
	Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju	Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština	Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom	Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave
Oliver Ivanovic	0	2	1	0
Stevan Vukmirovic	0	0	0	1
Gradjanska inicijativa srpska	0	1	0	0
SLS	0	0	1	1
DS	0	0	0	1
Seselj/SRS	1	1	0	0
SPS	1	0	0	0
Ukupno	315	105	66	56

Razlike u odnosu na pol, na posedovanje nekretnina van KiM, počinjanje sopstvenog posla, obrazovanje oca, ne utiču statistički značajno na stavove prema izborima.

Većina ispitanika koji iznajmljuju stan nije sigurno za koga bi glasalo, dok oni koji čuvaju stan i koji su vlasnici u najvećoj meri ne bi glasali.

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Vaš stambeni status		
	Iznajmljujem stan	Stan mi je ustupljen na čuvanje	Vlasnik sam stana
Ne bih glasao	33	26	187
Nisam siguran za koga bi glasao	36	11	89
Precrtao bih listi?	6	16	30
Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	20	18	64
Oliver Ivanovic	1	1	1
Stevan Vukmirovic	0	0	1
Gradjanska inicijativa srpska	0	0	1
SLS	1	0	1
DS	0	0	1
Seselj/SRS	0	0	2
SPS	0	0	1
Ukupno	97	72	378

Statistički značajna veza na nivou manjem od 0,01 ustanovljena je u donjoj tabeli. Ispitanici sa završenim fakultetom, višom školom srednjom stručnom i osnovnom školom većinski ne bi glasali, dok su nesigurni oni koji su završili gimnaziju.

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Najviše završeno obrazovanje ispitanika					
	Bez škole	Osnovna škola	Srednja stručna	Gimnazija	Viša škola	Fakultet
Ne bih glasao	1	16	126	6	33	67
Nisam siguran za koga bi glasao	1	4	70	16	20	27
Precrtao bih listi?	0	0	24	7	11	10
Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	0	3	46	8	16	30
Oliver Ivanovic	0	0	3	0	0	0
Stevan Vukmirovic	0	0	0	0	1	0
Gradjanska inicijativa srpska	0	0	1	0	0	0
SLS	0	0	1	0	0	1
DS	0	0	0	0	0	1
Seselj/SRS	1	0	1	0	0	0
SPS	1	0	0	0	0	0
Ukupno	4	23	272	37	81	136

Ispitanici koji su sa 5 ocenili zadovoljstvo svojom materijalnom sigurnošću bi većinski glasali, ali ne žele da se izjasne za koga. Oni koji su ga ocenili sa 1, 2, 3 i 4 uglavnom ne bi glasali. Razlika je statistički značajna na nivou manjem od 0,01 (Pirsonov hi kvadrat = 75,54).

Da su danas izbori, za koga biste glasali?	Koliko ste zadovoljni svojom materijalnom sigurnošću?				
	1	2	3	4	5
Ne bih glasao	31	65	99	43	11
Nisam siguran za koga bi glasao	21	30	53	22	12
Precrtao bih listi?	7	10	23	7	5
Glasao bih ali ne želim da se izjasnim	14	19	39	14	18
Oliver Ivanovic	2	0	0	0	1
Stevan Vukmirovic	0	0	0	1	0
Gradjanska inicijativa srpska	0	1	0	0	0
SLS	2	0	0	0	0
DS	0	1	0	0	0
Seselj/SRS	0	0	0	0	2
SPS	0	0	1	0	0
Ukupno	77	126	215	87	49

Ispitanici koji misle da su izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države, većinski misle da će se položaj Srba na severu KiMa nakon potpisivanja Briselskog sporazuma značajno pogoršati. Oni koji uglavnom misle da su izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština misle da će položaj Srba ostati isti, dok misle da će se pogoršati oni koji misle da su izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom i izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave. Povezanost je statistički značajna.

Kako gledate na predstojeće izbore?	Kakva su Vaša očekivanja kada je u pitanju položaj Srba na severu KiMa nakon potpisivanja Briselskog sporazuma?				
	Značajno pogoršati	Pogoršati	Ostati isti	Unaprediti	Značajno unaprediti
Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju	140	110	57	8	1
Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština	8	29	46	15	5
Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom	13	22	20	8	2
Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave	10	23	15	5	3
Ukupno	171	184	138	36	11

Kada ispitamo istu hipotezu koja se odnosi na centar i jug KiM, ispitanici koji u najvećoj meri misle da su izbori u funkciji priznavanja Kosova kao države, misle da će se položaj Srba nakon sporazuma značajno pogoršati. Oni koji uglavnom misle da su izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština i oni koji misle da su izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom misle da će položaj Srba ostati isti.

Kako gledate na predstojeće izbore?	Kakva su Vaša očekivanja kada je u pitanju položaj Srba na centru i jugu KiMa nakon potpisivanja Briselskog sporazuma?				
	Značajno pogoršati	Pogoršati	Ostati isti	Unaprediti	Značajno unaprediti
Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju	129	72	77	24	10
Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština	18	22	34	19	8
Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom	13	15	23	10	2
Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave	13	19	13	8	3
Ukupno	173	128	147	61	23

Statistički značajna veza utvrđena je hi kvadrat testom između starosti ispitanika i toga kako gledaju na predstojeće izbore. Ispitanici koji izjavljaju da su Izbori u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju većinski pripadaju starosnoj grupi od 36 do 65 godina. "Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji

garantuje stvaranje Zajednice opština" označilo je najviše onih koji pripadaju starosnoj grupi od 26 do 35 godina.

Kako gledate na predstojeće izbore?	Starost			
	Do 25	Od 26 do 35	Od 36 do 65	Preko 65
Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju	46	83	173	9
Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština	17	46	34	4
Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom	11	16	36	3
Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave	15	23	14	1
Ukupno	89	168	257	17

Ispitanici koji uglavnom misle da su Izbori u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju većinski i da su Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave misle da će se podrška Beograda značajno smanjiti. Oni koji misle da su Izbori u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština misle da će podrška ostati an istom nivou, dok oni koji izjavljaju da su Izbori u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština misle da će podrška ostati ista.

Kako gledate na predstojeće izbore?	Kakav će odnos imati Beograd nakon potpisivanja Briselskog sporazuma prema severu KiMa?					
	Podrška će biti značajno veća	Podrška će biti veća	Podrška će biti na istom nivou	Podrška će se smanjiti	Podrška će se značajno smanjiti	Prestaće podrška
Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju	3	4	43	87	97	85
Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština	4	9	37	34	11	5
Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom	1	7	19	22	9	7
Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave	2	5	11	16	17	6
Ukupno	10	25	110	159	134	103

Slični nalazi nađeni su i za odnos Beograda prema centru i jugu KiM, a prikazani su u tabeli ispod.

Kako gledate na predstojeće izbore?	Kakav će odnos imati Beograd nakon potpisivanja Briselskog sporazuma prema centru i jugu KiMa?					
	Podrška će biti značajno veća	Podrška će biti veća	Podrška će biti na istom nivou	Podrška će se smanjiti	Podrška će se značajno smanjiti	Prestaće podrška
Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju	3	11	50	58	83	106
Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština	9	8	29	23	21	14
Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom	2	3	22	18	7	12
Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave	4	5	13	8	16	9
Ukupno	18	27	114	107	127	141

Statistički značajna veza utvrđena je hi kvadrat testom između načina na koji ispitanici gledaju na izbore i toga šta ispitanici izjavljuju da će uraditi ukoliko procene da primena Briselskog sporazuma ne ide njima „na ruku“. Najveći broj ispitanika koji misle da su Izbori u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju, izjavljuju da će postupiti kao i većina Srba na KiM.

Kako gledate na predstojeće izbore?	U slučaju da nakon primene Briselskog sporazuma procenite da njegova implementacija dovodi do rešenja koja nisu u skladu sa Vašim očekivanjima, Vi cete?						
	Politički angažovati	Pružati političku podršku onima koji su protiv primene Briselskog sporazuma	Postupati kako postupaju institucije koje zastupaju interese Srba sa KiM	Postupiti onako kako budu postupali politički lideri Srba sa KiM	Postupiti onako kako postupaju većina Srba na KiMu	Iseliću decu	Iselićemo se svi
Izbori su u funkciji priznavanja Kosova kao države na celom njezinom teritoriju	8	53	27	10	163	24	34

Kako gledate na predstojeće izbore?	U slučaju da nakon primene Briselskog sporazuma procenite da njegova implementacija dovodi do rešenja koja nisu u skladu sa Vašim očekivanjima, Vi cete?						
	Politički angažovati	Pružati političku podršku onima koji su protiv primene Briselskog sporazuma	Postupati kako postupaju institucije koje zastupaju interese Srba sa KiM	Postupiti onako kako budu postupali politički lideri Srba sa KiM	Postupiti onako kako postupaju većina Srba na KiMu	Iseliću decu	Iselićemo se svi
Izbori su u funkciji sprovođenja Briselskog sporazuma koji garantuje stvaranje Zajednice opština	5	12	19	4	52	4	10
Izbori za lokalne organe vlasti koji će i dalje sarađivati sa Beogradom	5	4	17	6	23	4	7
Izbori za organe vlasti koji će se baviti problemima lokalne samouprave	7	4	10	4	26	4	2
Ukupno	25	73	73	24	264	36	53

Utvrđena je statistički značajna razlika između ispitanika i ispitanica na osnovu toga da li su razmišljali da pokrenu svoj posao. Većina ženskih ispitanika je izjavila da nika da nije razmišljala, dok većina muških uglavnom izjavljuje da su više puta razmišljali, ali da nisu to ostvarili.

Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Pol	
	Muški	Ženski
Da, počeo i uspeo	61	31
Da, počeo i nisam uspeo	45	23
Da, više puta ali nisam počeo	99	63
Da, jednom ili dva puta ali nisam počeo	54	43
Ne nikada nisam razmišljao	47	92
Ukupno	306	252

Hi kvadrat testom ispitanika je povezanost starosti ispitanika sa mogućnošću da pokrenu svoj posao. Stariji ispitanici su statistički značajno manje entuzijastični povodom pokretanja posla, i obrnuto.

Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Starost			
	Do 25	Od 26 do 35	Od 36 do 65	Preko 65
Da, počeo i uspeo	5	35	48	0
Da, počeo i nisam uspeo	9	20	33	2
Da, više puta ali nisam počeo	35	53	70	1
Da, jednom ili dva puta ali nisam počeo	16	36	41	1
Ne nikada nisam razmišljao	25	27	74	13
Ukupno	90	171	266	17

Donja tabela nam pokazuje da sa stepenom obrazovanja raste želja za pokretanjem sopstavnog posla. Veza je statistički značajna na nivou manjem od 0,01.

Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Najviše završeno obrazovanje ispitanika					
	Bez škole	Osnovna škola	Srednja stručna	Gimnazija	Viša škola	Fakultet
Da, počeo i uspeo	0	1	41	4	14	33
Da, počeo i nisam uspeo	0	3	36	0	11	18
Da, više puta ali nisam počeo	0	1	83	12	22	45
Da, jednom ili dva puta ali nisam počeo	1	3	45	11	13	23
Ne nikada nisam razmišljao	3	16	69	10	21	20
Ukupno	4	24	274	37	81	139

Ispitanici koji više ocenjuju zadovoljstvo svojom materijalom sigurnošću su češće razmišljali o započinjanju sopstvenog posla ili čak i uspeli u tome.

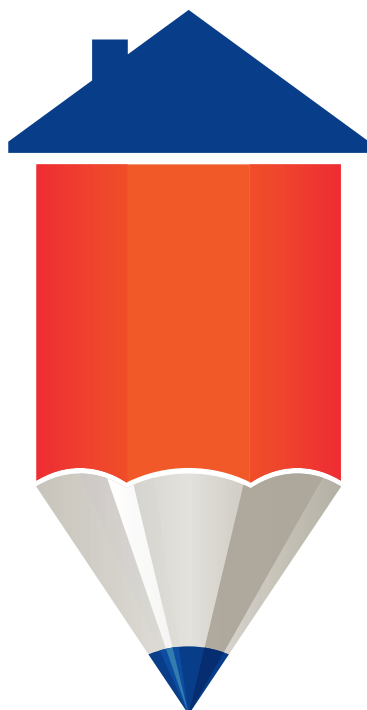
Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Koliko ste zadovoljni svojom materijalnom sigurnošću?				
	1	2	3	4	5
Da, počeo i uspeo	11	9	31	25	18
Da, počeo i nisam uspeo	14	19	27	7	1
Da, više puta ali nisam počeo	23	44	65	20	11
Da, jednom ili dva puta ali nisam počeo	13	21	44	14	5
Ne nikada nisam razmišljao	18	34	51	21	14
Ukupno	79	127	218	87	49

Učesnici istraživanja koji imaju nekretninu van KiM statistički su značajno više okrenuti pokretanju svog posla (Pirsonov hi kvadrat = 20,36, $p < 0,01$).

Da li ste ikada razmišljali da pokrenete svoj posao?	Da li imate nekretninu van KiMa?		
	Da	Ne	Ne želim da odgovorim
Da, počeo i uspeo	25	50	19
Da, počeo i nisam uspeo	16	43	8
Da, više puta ali nisam počeo	23	123	17
Da, jednom ili dva puta ali nisam počeo	13	69	12
Ne nikada nisam razmišljao	20	105	13
Ukupno	97	390	69

www.fer.org.rs

**ТВОЈ ЖИВОТ
ТВОЈА ОДЛУКА**

**ИЗАЋИ НА
ИЗБОРЕ**